

శృంగార గ్రంథమాల—3.

శ్రీ:

శృంగార మల్లాణచరిత్ర

THIRU K. VISWESWARAN IYER
FANDET, V. R. COLLEGE,
MELLORE

ఎడపాటి

ఎ ట్ట న మ హా క వి

విరచితము

ప్రకాశకులు:

జి. యస్. శాస్త్రి అండు కో.,

మద్రాసు

సర్వస్వామ్యసంకలితము

ప్రథమమద్రాసు
లండన్ రాయల్ యెడిషన్
జె. రు. 2-0-0

చిన్నపురి:
ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాలయమున
ముద్రితము—1927

پہن آئینہ

పీఠిక

బ్రహ్మశ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు సంపాదించి ప్రకటించిన ప్రబంధరత్నావళిని బరికింతుమేని యెన్నియేని ప్రాచీనప్రబంధరత్నములు తెలుగుభాషకుఁ బెట్టని తొడవులై విలసిల్లియుండెడివని తెలియపచ్చెడిని. ఆయాప్రబంధములనుండి యందుద్భుతములైన పద్యములు వానివాని యాత్మీయ్యమును, కవితామాధుర్యమును వేనోళ్లఁ జూటుచున్నవి. ఆగ్రంథములు నామమాత్రావశిష్టములై యిపుడు లభింపకుండుటచే నాంధ్రవాఙ్మయమునకుఁ దీరనిలోటు వాటిల్లినది. విస్మృతప్రాయములయిన యట్టిగ్రంథరత్నములలో నొకటియగు నీమల హరిచరిత్రమున కేకైకమగుమాతృక యిటీవల మనభాగ్యవశమునఁ దెలుగునాట లభించినది. దీనికి

కృతికర్త

ఎడపాటిపెట్టనార్యుఁడు. గ్రంథావతరణికవలనను, ఆత్మాసాంతగద్యములవలనను ఈతఁడు 'శివభక్తినిధి' యనియు, 'మంత్రి' (నియోగి బ్రాహ్మణుఁడు) యనియు 'కవితాభిజ్ఞు' డనియు, 'కొండిన్యకులోద్భవుఁ' డనియు, కృతిపతికిఁ 'గడుఁగుర్చుబంధు' వనియు, 'ఎడపాటిపురాధిపుఁ' డనియు (ఎడపాటికిఁ గరణము కావచ్చును.), 'సోమయామాత్యుని

పుత్తు' డనియుఁ దెలియవచ్చుచున్నది. ప్రబంధరత్నావళియుఁ దీతనియింటి పేరు 'పెదపాటి' వారని కలదు. 'పాటిగలటి' మేటి యెడపాటిపురాధిప యెఱ్ఱనార్య' అనునిందలిపద్యమున 'ఎడ' యనుచోట 'పెద' యున్నను పద్యము సరిపోవును. కాని ఆశ్వా సాంతగద్యములయందు సైలె మిందు 'ఎడ' అనియే యున్నది. 'పెదపాడు' కృష్ణామండలమున నీలూరునకుసమీపమున నున్నది. 'ఎడపాడు' ఎచ్చటనున్నదో! ఈసంశయమునుదీర్చు మహర్షియు అగు నాధారములు చాలవు.

కృతిపతి

ఈగ్రంథమునకుఁ గృతిపతి చుండి కాశనమంత్రి. ఈతఁడు నియోగి బ్రాహ్మణుఁడు; సోమాంబారా మయామాత్యుల పుత్తుడు; శివభక్తిపరుఁడు. ఎఱ్ఱనార్యుఁ డీతని ఘనసంపద్యైభి వోపేతుఁ డనియు, సైలెదాతయనియు, బంధుప్రియుఁడనియు, కవిపండితపోషకుఁడనియు, యోధాశ్రేణుఁడనియు, జేశాంబ రాస్థానకవివగవర్ణ నీయగుఁగణుఁ డనియు వర్ణించినాఁడు. మఱియు నీతని 'చుండిపురపాలక', 'చుండిపురాధిప' అనియు, కొండొకచో 'చుండిస్థలగ్రామణి', 'చుండిస్థలకరణచంద్ర' అనియుఁ జేర్కొన్నాఁడు. 'చుండి' నెల్లూరుమండలమున నెల్లూరుపురమునకుఁ జెంతనున్న యొక చిన్నసంస్థానము. దీని సైదాటుశతబ్దములనుండి బ్రాహ్మణులుపరిపాలించినట్లు తెలియ

* ప్రబంధరత్నావళిసీతక—పే. 8.

౧౫. కావున కృతిపతి చుండిసంస్థానమున స్థాకరాయుగ
నుండి సంస్థానకార్యములను జక్కచేట్టుచు నుంచి పలుకుబడి
గలిగి పేరుగాంచి యుండవచ్చును.

కృతి రచనాకాలము

కవి తా సీప్రబంధమును శ్రీకృష్ణ దేవరాయలకాలముననే
రచియించి యాతని కేకారముననో యంకితమునేయక యీ
కాళనమంత్రికిఁ గృతి నొసంగినట్లు

“ఉ. ఇట్టిమహాప్రధానపరమేశ్వరమూర్తివి గాన నీవు చే
పట్టితి మేలు చుండిపురపాలక, కాళనమంత్రిచంద్ర, ముక్
గట్టిగఁ గృష్ణరాయజనకాంతున కీయక దాచినట్టి యీ
రట్టడియైన యొక్కవిరాజితి మల్ల దాకావ్యకన్యకమ్.”

అని చెప్పికొన్నాడు. ప్రబంధరత్నావళిని సంధానించుటకు
సాధనములగు రెండుగ్రంథములలో నొకటియగు ప్రబంధరత్నా
కరమునఁ దెవపాటి జగన్నాథకవి యీమలహరిచరిత్రమునందలి
సవ్యముల నుద్ధరించియుండుటచేతను, అం దాలోడు చేర్చినకవు
లలో మాడయగారి మల్లయ, తెనాలిరామలింగయ యర్వాచీను
లగుటచేతను, ప్రియనార్యుఁ డిందుఁ గృష్ణదేవరాయలకుఁ
బూర్వులు, సమకాలికులు నగు కవులనే వినుతిచేసియుండుటచే
తను ఇది శ్రీ కృష్ణదేవరాయలకాలమున (క్రీ. శ. ౧౫౦౦
గ్రాంతముల) రచియింపబడినదని తేలుచున్నది.

ఎట్టనార్యుని యితరకృతి

ప్రబంధరత్నవళియందు 'కుమారనైషధము' నీరని కృత్యంతరముగఁ జేర్చొని యందలిపద్యములను గొన్నిటిని జగ న్నాథకవి చేర్చినాఁడు. మలహణచరిత్రమున నెఱ్ఱిన తానుసరస కవితాచతురుడ' ననిమాత్రము చెప్పికొనెను గాని యితరకృతిని రచియించినట్లు చెప్పలేదు. 'కుమారనైషధము' నందలి యా పద్యము లిందలి పద్యములకంటెఁ బ్రాఢములుగఁ బ్రాసప్తు చున్నవి. ఆకృతిని దీనికిఁ దరువాత రచియించినాఁడేమో?

మలహణచరిత్రము

ఇందలి యితివృత్తియు శివభక్తిమాహాత్మ్యప్రతిపాదక మయినది. కథానాయకుఁడు సుప్రఖ్యాత సంస్కృతకవియగు మలహణుఁడు. కథానాయిక పుష్పగంధయను వేశ్య. ఈకథ పాల్కురికి సోమనాథకృత మగు పండితారాధ్యచరిత్రమునఁ గలదు. అం దీవిధముగ నున్నది:

"శివభక్తుఁడు, కవిగూఁచుగు మలహణుఁడనునాతఁ డొక వేశ్యను బ్రేమించి దానిని గూడియుండెను. మాయలమల్లియగు సానితల్లి వారిసొందున కిచ్చగింపక గూతనిఁ బడఁబెట్టి పోఁ ద్రోలి కూతు నొకమండలాధిపతికిఁ గూర్చెను. మలహణుఁడు వేశ్యావియోగమును భరింపఁజాలక, దానిని మఱిలఁ బొందు మార్గమునుగానక మిగులఁ నొక్కుచు దాని పలుకులనైన విని కొంత మనశ్శాంతిని బడయనచ్చునని తలచి యొకచీకటిరేయిని

దాని కేళిమందిరద్వారమునొద్దకుఁబోయి నిలిచియుండెను. క్రొత్తవిటకానికడఁ బొగులుచుండిన వేళ్ళ వెలుపలికి వచ్చి యట మలహాణు నునికి యెఱుంగక పుక్కిరించి యుమిపెను. ఆ యెంగిలినీ రక్కడ నిలిచియున్న మలహాణునిపైఁ బడెను. ఇంతలో మిన్ను మెఱయ నావెలుగున నతనిఁ గుర్తించి యా బోగముచాన వగచి చెంతకుఁబోయి కాఁగిలించుకొని యాతని యూహించెను. మఱియుఁ దమ యిష్టార్థమును బడయ శివునిఁ బ్రార్థింప నారనిఁ బురికొల్పెను. అంత వా రిరువురు శివాలయమును వేరిరి. అచట వేళ్ళ మలహాణుని వీపునాని కాఁగిలించి నిలిచియుండెను. అపుడు మలహాణుడు భక్తిమీఱ 'కాంతాకచప్రచయ' అని ప్రారంభించి ముప్పదియాఱు శ్లోకములతో శివుని స్తోత్రముచేసెను. శివుడు మెచ్చి యాయుడు పురికొను, వేళ్ళమాతకును శివలోకము ననుగ్రహించెను "

ఈకథనే ఎఱుగిన యిట్లు మార్చి పెంచి ప్రబంధముగా రచియించియుండవచ్చును. మఱియు నిందు బాతి నీతిగల వేళ్ళల పొందువలన హానికలుగదనుటకు న్యష్టార్థముగాఁ జెప్పిన శ్వేతునికథయుఁ బండితారాధ్యచక్ర (ద్వితీయప్రకరణము) యందున్నదియే. అదియు నిట గొంత మార్పునుగాంచి వెలసినది.

ఇది శివభక్తిప్రధాన మగు గ్రంథ మయినను నాయికా నాయకుల విప్రలంభసంభోగశృంగారము లంగములై యిం దందముగఁ జెంపొందినవి. వేళ్ళలమాయలు, వలపుకత్తెలు పురుషులను దమవలలో వైచికొను నుపాయములు చమత్కారముగ

వర్ణితములైనవి. భవదస్తుని (కోమటిసెట్టి) మాటలు, చేష్టితములు
సప్రసూన గొల్పుచుండును. అయితప్పట్లుల నాయాయి విషయ
ములంగూర్చినవర్ణనము లిందు స్వభావోచితములుగ నలరారు
చున్నవి. కవితావైభవమున నీగ్రంథ మాండ్రభోజుడగు కృష్ణ
రాయలకాలమున వెలసిన యితర సరసప్రబంధములకుఁ దీ పోవక
సహృదయసృవయంగమముగ నున్నవి. 'తినఁబోవుచు రుచులే
న్న నేల?' సహృదయు లాస్వాదింపనున్న యీ రససత్ ప్రబంధ
మాధుర్యమునుగూర్చి యిట హెచ్చుగ చుచ్చుటింపఁ బనిలేదు.

మాకు లభించిన మాతృక యొక్కటియే యగుటచేతను,
అదియు శిథిలమై, దోషభూయిష్టమై యుండుటచేతను ఈ
గ్రంథము నింతకంటె నిర్దుష్టముగ ముద్రింపఁజాలమికి మమ్ము
మన్నింపఁ బండితుల వేడెడము. చివికి చెదలుపాలగుచున్న
ప్రాచీనప్రబంధరత్నముల నుద్ధరించి యిట్లు సుందరముగఁ బ్రక
టించుటకుఁ బూనుకొన్న మా కాండ్రలోకము సాచరభావము
తో బాసటయై మున్ముందు నితోధికభాషాసేవకు మమ్ముఁ
బరికొల్పుఁగాక యని విశ్వసించుచున్నాము.

మాకుఁ గోరినవెంటనే తమకడుగున్న మాతృకను బంపిన
కుని గ్రామనివాసులు శ్రీ శ్రీపతి పండితారాధ్యుల శరభ
సాశ్వతయ్యవార్లంగారికిఁ గృతజ్ఞతాంజలలనర్పించుచున్నాము.

ప్రభవ జ్యేష్ఠ శుద్ధ } గంటి సూర్యనారాయణశాస్త్రి
పూర్ణిమా } సంపాదకుడు.
పోస్టువారము.

శ్రీః

శృంగార మల్లణచరిత్ర

శ్రీః శ్రీః శ్రీః

ప్రథమాశ్వాసము

(శ్రీ) లలితంబు సానునయ
శీతగుణంబును జారుపాదరే
ఖాలసనంబుఁ జన్నుఁగవ
గట్టితనంబు నితంబశోభయుక్
బోలును గౌరి తండ్రిబడిఁ
బుట్టినదంచు హసించు శంభుఁ డే
వేశను జుండి కాళునకు
వేడుక నీవుతఁ గామితార్థముల్.

ఉ. శ్రీరమణీమనోహరుఁ డ

శేషసుర స్తవనీయమూర్తి శృం
గారరసాధినాయకుఁడు
కామినులం బదియాఱువేల ని

చ్చారతి కలుక్ష్మణుఁ డని
శేఖరు మహాశివయోగీయుఁ గాఁచుని
మారునిఁ జూచిరామయకు
మారునిఁ గాళిన ముక్తి కేళునన్.

ఉ. “అంబుజసూత్ర, వీర భువ
నానంద శ్రోత్ర నాథు పేణ శ్రీ
నంబున నాచరించు”మని
నాని పానం బాననింఁ జోలుచు
త్యంబును సామగానము
నభ్యసనం బొనరించుభాతి నే
య్యంబునఁ జూచికాళినఁ జే
రాయునెడమనిఁ జేయు గాచునన్.

ఉ. నిండి మహామునిశ్చేషులు
నిర్జరకోటలుఁ జూచుచుండగాఁ
దుండమున గను నెంచకొని
తోరపుం బుంబులుఁ బండినంబులున్
దండిగఁడును ముని వని
దంప్రొకున్ బ్రమదంబుఁ జేయు నే

దండముఘటించుచుండెపుర

ధానుని గాతన కన్యక చేయుకక.

సీ. దంతకాంతినితాతధాళకళ్యణములైన

ధౌతవస్త్రములు ముత్యాలు యిట్లు

కలశాస్థి బట్టి పుష్కరమునఁ బూర్ణ

ముగిసెమక్కలచేడె ముగిసిచేకు

చేకళాస్త్రపురాణవిద్య కొంగు

వలచెనె గాలుచాన కలికిచిలుక

అనుభవరన్నకీలిత భాసురబైర

యిగొనకన్నర ముకుందోమ

ప్రణవనాస్థిగా మోచుచు భక్తిహ

గాదె నివాస కళాశాసనముపాస

వాణి క్షుద్రము నపుడు వాస్తవ్యభవగా

నొముసలఁ జూడకొళియొత్తవ్వెనకు.

సీ. కలశాస్థిరాశిలోఁ బూర్ణిమీదే

వాసుదేవుని చాచినానమ ల్య

ననజాతమెప్పుడొ కడకొక్కలగా

కీజేలి నొకొక మోకమోక

లోకమాత యనంగ లోకత్రయంబునఁ
జెలంగి యేదేవి ప్రసిద్ధయయ్యె
నఖిలనంపదలు నింద్రాదుల కేదేవి
కడకంటిచూపునఁ గలుగుచుండు
వికసితాంభోజ మేదేవి వీడుపట్టు
అట్టి శ్రీదేవి కరుణఁ జేపట్టి యొనఁగు
భాగ్య సాభాగ్యవైభవప్రాభవములు
నెల్లపుడుఁ జూడికాశమంత్రీశ్వరునకు.

మ. తెలియంగా నట నీదుమన్తకమునఁ
దేకాదు భావింప నీ
నిలువెల్లెన్ నటలంచు నాత్మవిభు నె
తే నేర్పుతో నవ్వ నె
చ్చెలి కంతంతకుఁ గన్ను సన్నఁ బ్రమద
శ్రీ నించు గౌరీవధూ
తిలకం బీవుతఁ జూడికాళునకుఁ బ్రీ
తిన్ భాగ్యసాభాగ్యముల్.

ఉ. శంభుజటాటవీతటవి
శంకటసింధుతల ప్రఘుంఘుమా

రంభవిజృంభితధ్వనిఘ
 రంధరభూరితరస్రబంధవా
 గ్గంభుల నాత్మలోఁ దలఁతుఁ
 గూర్చిని మహిమ కాళిదాసులన్
 దంభమమూరమాఘవర
 దండి ముఖాదిమసత్కవీంద్రులన్.

చ. వినుతు లొనర్తు నాంధ్రసుక
 విస్రభ నన్నయభట్టుఁ దిక్కయ
 జ్వను శివచేపు భాస్కరుని
 జక్కన నాచనసోము సర్వచే
 వుని భవదూరు వేము నల
 పోతనఁ బిల్లలమఱ్ఱి వీరభ
 ద్రుని శరభాంకు వీరకవి
 ధూర్జటిఁ గేతన భట్టబాణునిన్.

క. వెండియు నాద్యతమతినై
 నిండుమనంబునను దలఁతు నిఖిలధర్మత్రీ
 మండలవిశ్రుతకవితా
 ఖండయశోనిధులఁ బేరుగల సత్కవులన్.

క. చెలరేగి యంతకంతకు

జలమున వాడడవఁ గుకవి సత్కవి యగునే

యిలలోన నెంత బలిసినఁ

జెలఁగి వరాహంబు గంధసింధుర మగునే?

వ. అని యిష్టదేవతాప్రార్థనంబును సత్కవికిర

నంబును గుకవినిరసనంబునుంజేసి నవరసభావ

బంధురంబుగా నొక్కప్రబంధంబు రచియింపఁ

దలంచీయున్న సమయంబున.

సీ. ఏమంత్రినునుఁజూడ్కి ధీమదాశ్రితదైన్య

తామిస్తమునకు నైందవకరాళి

ఏమంత్రియాజ్ఞప్తిసామంతసీమంతి

నుల కొప్పు విరుల కగ్గలపుగాలి

ఏమంత్రివితరణం బినసూనుభేదర

ప్రకటదానప్రేధిఁ బరిధవించు

నేమంత్రికీర్తి శైలేంద్రకన్యాధీశు

కంఠహాలాహాలాంకంబు గప్పు

నతఁడు నేపాళ కురునిషధాంగవంగ

గౌళగాంధారమగధకొంకణవిదేహ

స్వస్థ మహాస్థానకవివర్ణనీయగుణుడు
చుండిరామయకాళుఁ డఖిండయశుడు.

సీ. కనకాంబరముల శృంగారించి మించిన
మహానీయనవరత్న మంటపమున
ఘనసారచందనకమనీయవాసన
లఖిలదిక్కులయందా నలమికోనంగ
గవిగురు శేషవాక్యాంతాధిపుఁడొల
సత్కవీశ్వరులు పార్శ్వములఁ జొంగ
దుంబురునారదాదుఁ గెల్వజాలిన
గాయకు లగ్రభాగము ముఱయ
కనకనవనవమాణిక్యమృతీశభూష
ణావళులకాంతి సభికుఁ నానహంక
గొలుపు కొలువయి సాహిత్యగోష్ఠి దగ్గరి
సన్నతోదారుఁ డావేళ నన్నుఁజూచి.

క. “శివభక్తినిధివి మంత్రీవి
కవితాభిజ్ఞుడవు నిత్యకారుణ్యముహూ
త్సవుడవు కండిన్యకుఁ
దృవుడవు గమనూర్చిన్ద్రుఁడవు ననఘా !

ఉ. పాటిగలట్టి మేటి యెడ

పాటిపురాధిప, యెఱ్ఱనార్య, నీ

సాటిగఁజెప్పినట్టి కృతి

సాటువయై విలసిల్లుఁగా కిటన్

జాటుచు హీనమానవుల

చాటునమాటున వ్యర్థకూటకా

ర్భాటకథల్ వినంగ నగు

బాటగుఁగాక రుచింపనేర్పునే?

క. మలహరుభక్తులలోపలఁ

బాలుపుగ నుతికెక్కి జగతిఁ బూజ్యుండగు నా

మలహణుకథ నాపేరిటఁ

జెలుపుగ సంకితముచేసి చెప్పఁగవలయున్.

చ. అనుచుఁ బసిండికోరఁ బ్రియ

మారఁగఁ గప్రపువీడియంబు గాం

చనమణిగంధసార ఘన

సారవిభూషణవస్త్రసంపదన్

దనివిన నాత్మలోపల ము

దంబు వహించుచు నాప్రధాన చం

ద్రువకును భక్తితోడ గృతి

నూన్నగతిక నృణియింపఁ బూనితిన్.

ఉ. ఇట్టిమహాస్థానానర

మేల్వరిమూర్తివి గాన నీవు చే

నట్టితి మేలు చుండిపుర

పూక, కాళినమృత్రిచంద్ర, ముక్

గిటిగఁ గృష్ణహయజన

కామన కేయక దాచినట్టి యా

రట్టచియెనఁ బుట్టకవి

రాకె మృతకాన్యకస్యకన్.

ఉ. ఇమ్మహిం గృహమృత్రి న

చేయుఁ జూచితి మేము వారు మో

దమ్మున నిచ్చినట్టి గన

ధాన్యయుగంబగు దొడ్డయూవియుకొ

నమ్మతితోడ నేతొనఁగు

సారపుఁ గిప్రపువీడియెనఁ గు

ల్లవొగుఁ జూచిపాలన న

యాకర, కాళిన మృత్రి శేఖరా!

ఉ. ధన్యతఁ జుండికాళన, యు
దారయశోంఽగన నిన్నెకాని నే
నన్య మెఱుంగనంచుఁ గల
శాంబుధిఁ దానముఁ జేసి రాజమూ
ర్ధన్యులముందటన్ దగఁ బ్ర
తాపశిఖిం ధరియించి భోగిరా
జన్యశిరంబుఁ బట్టి జల
శాయిపదంబులు ముట్టి వేల్గెనున్.

సీ. తనసముద్ధతకీర్తి దశదిశావిశ్రాంత
దంతిదంతములతోఁ ద్రస్తరింపఁ
దనమనోహరమూర్తి తరుణతాహంకార
మానినీజనముల మరులు గొల్పఁ
దనదానవిస్ఫూర్తి ధనరాజసంతాన
చింతామణిశ్రేణి సిగ్గుపఱుపఁ
దనవాగ్విలాసంబు దందశూకాధీశ
దేవేంద్రగురువుల నేవగింపఁ
బరగు సురసరిదురుతరబహుతరంగ
నివహఘ్నమఘ్నమరవనమనినదసుకవి
ఫణితవరగుణమణిగణాభరణశాలి
చుండిరామయకాళఁ డఖండయశుఁడు.

ఉ. చెంపల గంధమున్ మెఱుంగు

జెక్కుల నొత్తిన మన్మథాంకపుం

గెంపులు వీటికావిహిత

కృత్రిమరాగము కంటి యెమ్మెలున్

మంపుగొనంగఁ గ్రుమ్మఱు కు

మంత్రుల జూచిన రోతమాను ని

ష్కంపనుఁ జుండిరామవిభు

కాళనఁ జూచినయర్ధికోటికిన్.

నీ. సంపూర్ణచంద్రుఁ డీనరసుఁడు కాళన

వివరింప రోహిణి విస్సమాంబ

కందర్పుఁడయ్యె నీకాళనామాత్యుండు

విశ్రుతరతిదేవి విస్సమాంబ

గంగాకలాపుఁ డీకాళనామాత్యుండు

వినుతపార్వతిదేవి విస్సమాంబ

కలశాంబురాశి యీకాళనామాత్యుండు

విమలభాగీరథి విస్సమాంబ

యవని ననుకూలదాంపత్య మగునటంచు

నఖిలజనములు వినుతింప నతులమహిమ

మంత్రిరామయ కాళినామాత్యచంద్రః
డనఘ విస్సంబ నుద్వాహనుయ్యో నెలమి.

సీ. పరకాంతః జూడఁడు పైత్రోవఁ జూచెనా
వర్ణించు నుతి కానివావిగాను
తటచు మాటాడఁడు తగుచోటనాడెనా
యబ్రహ్మపదము శిలాక్షరంబు
తర మెఱుంగక యీఁడు తగమెచ్చియిచ్చెనా
చాలు నర్థికి జన్మజన్మములకు
మనసీక నిల్పఁడు మది నిచ్చి నిల్పెనా
యది విభీషణుపట్ట మచ్యుతంబు
రక్ష రాష్ట్రమునకును శ్రీరామరక్ష
యాజ్ఞ సుగ్రీవునాజ్ఞగా నడఁచె రిపులఁ
బుణ్యవంతుండు సద్గుణభూషణుండు
చుగడిరామయకాళఁ డఖండయశుండు.

ప ష్యం త ము లు

క. ఈదృశగుణజలరాశికి
శ్రీదేవీవరతనూజ శృంగారునకున్

భూదానభార్యవనకును
మాదేవీవరవిభూతిమహిమాధ్యునకున్.

క. బంధురవిక్రమశాలికి
సింధుగభీరునకు శేముషీధిషణునకున్
బంధుప్రియునకు నీతియు
గంధరునకు శంభుభక్తికలితాత్మునకున్.

క. యోధాగ్రేసరునకు నుత
రాధేయసమానదాన రసికాగ్రణికిన్
భూధరరిపువిభవనకు న
సాధారణ ధైర్యశౌర్యనద్గుణమణికిన్.

క. అద్రీంద్రధైర్యునకు స్వా
మిద్రోహరగండనవసమీరబలునకున్
మద్రాక్షభూతిభూషణ
ముద్రాంకునకున్ బ్రధానమూర్ధన్యునకున్.

క. దుస్సంగదూరునకును న
భస్సింధుసమానకీర్తిభరితాంకునకున్
నిస్సీమభూప్రదాతకు
విస్సాంబాధవున కఖిలవిద్యానిధికిన్.

క. శ్రీమంతున కఖిలకళా

ధామునకును గీర్తినిధికి ధర్మాత్మునకున్

సోమాంబాతనయునకు మ

హామహునకుఁ జుండికాశయామాత్మునకున్.

వ. అభ్యుదయఁపరంపరాభివృద్ధిగా నా యొనర్పం

బూనిన మల్లణచరితం బను మహాప్రబంధ

మునకుఁ గథాక్రమం బెట్టిదనినః

నీ. కువలయకమలాభినవమనోజ్ఞం బయ్యు

బంకజీవనపరిష్టవము గాక

ఘనసారపున్నాగకమనీయ మయ్యును

కితవదుష్కనకసంయుతము గాక

సాధుదానప్రౌఢియూధఁసం బయ్యును

విశ్రుతఖరసమన్వితము గాక

రాజితోత్తమజాతిరత్నాంకితంబయ్యు

శృంగారకూటదూషితము గాక

వరసరోవరచయమును వనచయమును

నృపచయంబును దివ్యమంటపచయంబు

నెలమిఁ దనుబోలెననఁ బూగడ్డలు వహించె

భువనసారంబు కల్యాణపురవరంబు.

గీ. కలితకై వల్యకల్యాణకటకమనఁగఁ
గామితార్థైకకల్యాణకటకమనఁగఁ
గమలనదనాంఘ్రికల్యాణకటకమనఁగ
ఘనతగాంచెను కల్యాణకటక మపుడు.

చ. గములుగఁ బద్మరాగముఁ
గమ్రమరీచులు చౌకశింషఁగాఁ
గమలవనంబు లెన్నఁడు వి
కానముఁ గుండపు నజ్రహక్తికా
సమరూచిచంద్రికా గుముద
పండములుగ గనుగుండకుండు నాఁ
గొమరగుదివ్యరత్నమయ
గోపురపైభవ మెన్న నేటికిన్?

క. కురువిందనజ్రమయగో
పురదీప్తులనలనఁ ప్రదృ పోకల్ రాకల్
పరికింప సరిది యయ్యును
సరసిజక్తైరవవికాసనంపదఁ వెలియున్.

క. తలయెత్తి చూచినప్పుడు
తలవంచినయపుడుఁ వెలియు వైవత్సణిలో

కులవార్త లనఁగ వినుతికి
నలవియె పురికోటపొడపు సగడితలోతున్.

క. దైవతమూర్తులు తేజో
వైవస్వతజనకు లేకవదనబ్రహ్మల్
పావనచారితులు పుం
భావసరస్వతులు పురముబ్రాహ్మణులెల్లన్.

క. వారణవారణసత్త్వులు
శారద శారదవिलाస సమధికకీర్తుల్
మారుత మారుతవేగులు
మారనిభుల్ పురమురాకుమారకు లెల్లన్.

క. జలనిధి రోహణశైలము
మలయాద్రిక్ గనకశిఖరి మఱపించిరి యు
జ్వలరత్నచందనశ్రీ
నలరెడు భువనైకవశ్యు లప్పరివైశ్యుల్.

క. బలభద్రులు శాత్రవస్సస
దళ దళనోన్నిద్రు లమితదాసమరుద్ద్రుల్
లలనాభద్రులు కలఁగని
యలఘుసముద్రులు సముద్రశూద్రకులెల్లన్.

క. నటలాడింతురు సింహముఁ

బెటపెట బెబ్బలులపండ్లు పెఱుకుదురు మవో
త్కటదంతిఁ గూలఁద్రోతురు
పటుసమవోద్భటులు వీరభటు లవ్వీటన్.

క. పిడికిట నడఁగెడు నడుములు,

సఃకాగిలిఁగొనని గుబ్బచన్నులు, చేరల్
గడచు తెలిగన్ను లప్పరి
పడఁతులకుం గాక కలదె పడఁతుల కెందున్.

క. గళదండతుండగండ

స్థలదృష్టదకాండ భద్రదంతులు చెలఁగుకొ
బలువిడి సెలఱూటలతో
నలరెడు నలకొండ లనఁగ నప్పరిలోనన్.

క. వరజవసంపద నప్పరి

తురగంబులఁ బోలలేని తుందుడుకున నీ
ధర నడువనోడి యప్పడు
నరుగు నభంబున వితేజులై రవితేజుల్.

క. మోపులు గైకొని యమృతపుఁ

దీపుల కెడఁబడిన తరఁగ తెఱఁగ గంభోధుల్

తేపులు మాపులు నప్పరి

వాపుల చలిగాడ్పులాని వాపుల వదలున్.

వ. మఱియు నప్పరంబు సత్యలోకంబునుంబోలెఁ
జతురాననాధిపతింబై, వైకుంఠపురంబునుం
బోలెఁ బురుషోత్తమావాసంబై, కైలాసంబు
నుంబోలె సర్వజ్ఞాభిరామంబై, అమరావతి
యునుంబోలె మఘవద్విజితంబై, అలకా
పురంబునుంబోలె ధనదవిలసితంబై, నక్షత్ర
గ్రహమండలంబునుంబోలె గళానిధిశోభితం
బై, వియన్నదియునుంబోలె లక్ష్మీనముదయం
బై, మాతంగవిరహితంబయ్యు మదమాతంగ
యుక్తంబై, భోగిదూరంబయ్యు ననేకభోగి
భూషితంబై, అశ్రుపాతంబు పురాణశతన శ్రవ
ణవేళయంద, చేలచలనంబు ధ్వజంబులయంద,
ఝరవశత్కంబు రతినమయంబులయంద, దీర్ఘ
నిశ్వాసంబు పారయోగులయంద, అన్యోన్య
సంఘర్షణంబు యువతీస్తనంబులయంద, పాణి
గ్రహణంబు వివాహంబులయందకాని తన
యందుఁ బానరసనంజాలి చక్కదనంబుకుఁ

జక్కటియు, మగతనాబులకు మగటిమియు,
సంపదల కింపురు, యశంబునకు వశంబును,
సౌఖ్యంబులకు సౌఖ్యంబును, వినయకు నాద్యం
బును, విశ్వాసంబున కాదికారణంబును నగు
నప్పరవరంబున:—

సీ. యజ్ఞదత్తుండను నవనీసురోత్తముం
డఖిలవేదంబుల నభ్యసించి
నవరసజ్ఞాతయై నవకళానిపుణుడై
సకలదేశంబులు సంచరించి
ధనరత్నవస్త్రవాహనతతు లొనగూర్చి
భాగ్యసౌభాగ్యవైభవము లెనఁగ
వనజలోచనఁ బుణ్యవతియను నాధ్వని
బరిణయంబై నిజబంధుజనము
నాహ్లాదవర్గంబు మూదమంది యభినుతంప
నతిథిపూజలు సేయుచు నాగమోక్త
క్రతువు లొనరించి పెద్దల కరుణ గాంచి
నిండువేడుక దళుకొత్త నుండియతఁడు.

క. నరకాంబుధిఁ బడి మునిఁగెడు
పురుషునకుం దెప్పగాదె పుత్రకుఁ డిలఁ “బు

న్నరకాత్మాయతి” యనియెడు

పరమశ్రుతి దలఁపనైతి భావములోన

క. సంతానము ఇహపరమును

సంతానము పుణ్యలోకసాధన మర

సంతానము నిలఁపేతువు

సంతానము లేనివాని జన్మంబేలా?

క. సుతుఁ డుదయించినమాత్ర నె

పితరుల దుర్గతులుదొలఁగుఁ బెరుఁగుచు

సుతుఁ డెంత చల్లనుండినఁ

చితరుల కతిత్పప్తి సేయుఁ బృథుతరలీ

క. పితరులసుగతికి మూలము

సుతుఁడ ‘యపుత్రస్య నాస్తిసుగతి’

లతికామూలన్యాయము

పితరులకును సుతున కండ్లు పేర్కొని

సీ. ఖరరత్నధనధాన్య వస్త్రసమృద్ధిక

సీమలు గలిగిన నేమిఫలము?

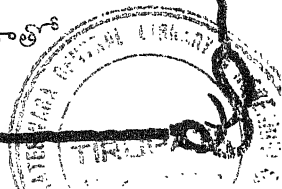
మఃపేమమయఁకుడ్యమంటప కమనీ

ధామముల్ గలిగిన నేమిఫలము?

శ్యామకజామాత్యసఖమిత్రబాంధవ
స్తోమంబుగలిగిన నేమిఫలము?
చామరాందోళికాంధ్రస్తైధవరథ
సామజంబులు గల్గి నేమిఫలము?
ఘోరసంసారసాగరసారనిబిడ
మధ్య నిర్మగ్నులైనట్టి మానవులకు
నకట దరిజేర్చు చెప్ప యైనట్టినుతుండు
గలుగకుండిన నెంతటినునునకైన.

మ. అని యూహించుచు నమ్మహీనుడుచిం
తాయత్తవృత్తి న్నతా
ననుడై పుణ్యవతీవధూతికముం
దానుక నిజాంతర్గమం
బునఁ గమ్మాయకభోజ్యవస్తువితతుల్
భుంజింపగానీక యి
చ్చనజన్త్రంబును వత్సకాంక్షలను బ
శ్చాత్తాప సంయుక్తుడై.

మ. ఉపవాసంబులు సత్యధర్మమహితో
ద్యోగాదికృత్యంబులు

జపముల్ విప్రకుటుంబభోజనము
శాంతుల్ పయస్సత్రముల్
తపముల్ దైవతపూజనక్రియలు
ర్థస్నానముల్ దానముల్
విపరీతప్రతిబంధమోక్షణవిధుల్
వేమాఱు గావించుచున్.

సీ. బహువిధస్తోత్రముల్ పఠియింపఁ
బాలుడరి నోరెల్లఁ బారట వ
మొగి వేల్పులకుఁ జాగియొక్కఁ
బాష్పక నొసలెల్లఁ బాగసుగ
ధరఁబ్రదక్షిణములు దిరుగంగఁది
నెల్లవెంటలను గాల్గీచవోయె
విధులకై ధనములు వెచ్చింపవెచ్చి
జెలువేది జేయొ జెరటయె
బూని యుపవాసములచేతఁ బాగి
కోలుకొనలేక యొడలెల్లఁ గ్రుస్సి
చాలు నన్నింట డెందము చల్లన
నింక నేమిటఁ దోడెనఁ గెట్టుమన

గీ. సురభిపాదుగున దుగ్ధముల్ దొరకుఁగాక
తవిలి యున్నె యజాగళ స్తనము లొడియ
సీశ్వరేశ్వరుకృపఁ గోర్కు లెనఁగుఁ గాక
యితరకృత్యంబులందెల్ల నేల కలుగు ?

వ. అని తనవృత్తాంతం బాధర్మ్యపత్ని కెఱుంగఁ
జెప్పి తా నొక్కరుండ పురంబు వెలువడి వచ్చి
వచ్చి యఖిలజనానందమయి యవసరంబుల
నుత్పల్లి మల్లికా వకుళ కేతకీకుటజ పాటలీ
పున్నాగ పరిమళామోద పరిహృత పరిశ్రమ
పథిజనానుమోదంబును, విచ్చిన్న స్వచ్ఛ
గుళుచ్ఛ నిష్ఠూతమరందబిందు ధారానందిత
తుందిలనటదిందిరిమాలికాసందోహక్రియా
ర్ఘంకారంబును, ఉన్మదశుకశారికాకేకికలరవ
కలకంఠకోమలతరంగిత మేదురనాద మా ధురీ
ధురీణతామానంబును, బినగ్రసనకౌతుకకల
హంస సంకుల క్రేంకారగుంభితవిచరత్కిన్నర
మిథునమధురగాసంబును, సహకారకదళీపనస
ఖిహూరద్రాక్షానారి కేళిబిల్వజుబీరమాతులుంగ
ఫలసమిత్కుశాయాత మునికుమారనిరంతరం

బును నగు వనాతరంబున నొక్క వ
చ్చాయం దపం బున్న కపింజయమున
యాశ్రమంబు జేరంజని.

సీ. తుండముల్ నిమురు భేరుండముల్ శర
బాము భేకములకు బాముగడపు
నాగముల్ హరుల పన్నాగముల్ గని
ముంగి రమ్మను ఫణి ముగిటికిని
పులిపాలఁ ద్రావించు బులిపాల మృగిష్టి
ప్లితొ నెలుక దంష్టిలియాడు
తోడేలునకు మేత తోడేలు చెంజోత
పులుగువెట్టును డేగ పులుగునకును
కారుపోతులఁగని యాడు కారుహయము
కొండగాఁ జూచుఁ గీశంబు కొండగొఱి
పికమునన్నదు కాకంబు పికముతోడ
జాతివైరంబు లుడిగి తజ్జాతి నిట్టు
లెనసి కూడుండు ప్రాణు లమ్ముని యునికి

ప. ఇట్లున్న యమ్మునితపోమహిమకు నిచ్చవ
చుఁ జేరంజని సాష్టాంగదండప్రణామంబు

చరించినం జూచి యహ్మాసీంద్రం దతనిరాక
మనంబున నెఱింగి నీమనోరథంబు నఫలంబు
య్యెడు నిక్కడఁ దపంబొచరింపుమని యను
జ్ఞయిచ్చిన నయ్యజ్ఞదత్తుండును దదుపదిష్టమా
ర్గంబునఁ దపస్సాధనంబులొనగూర్చుకొనియం
దంబున నవరసదీప్తరుహృదయారవిదంబు
నఁ బొందుపఱిచి ఫలాహారపఠ్నాహారపవనా
హార పరిహృతాహారుండై పరమతపోనిచ్చ
వాటించుచున్న సమయంబున నప్పరమేశ్వ
రుండు ప్రసన్నుండైనం బ్రణమిల్లి యిట్లనియె.

సీ. కరిముఖజనకాయ కనకాద్రిచాపాయ
మరుసంహరాయ నమశ్శివాయ
కుండలికటకాయ గోరాజవాహాయ
మాధవాస్త్రియ నమశ్శివాయ
తైలజాఢీశాయ సనకాదివంద్యాయ
మధుపాంతకాయ నమశ్శివాయ
సోమార్కనేత్రాయ సురనదీహూటాయ
మంత్రభూషాయ నమశ్శివాయ

భక్తపరతంత్రహృదయాయ భవహారాయ
మాతృకావేష్టితాయ నమశ్శివాయ
సకలలోకాధినాథాయ శాశ్వతాయ
తే నమోస్తు మహాదేవ దేవ" యనిన.

మత్తకోకిలము :

“భూసురోత్తమ, యాత్య మెచ్చితి
పుత్రు నీ కిదె యిచ్చితి
వాసవాదులు సన్నుతించెడు
నాని మత్స్రీయభక్తుని
రాసి కెక్కుకులైకభూషణు
రమ్యకీర్తివిరాజితున్
ధీసమున్నతు సత్కళానిధి
దివ్యతేజ గుణాకరున్.”

వ. అని సర్వేశ్వరుండు సంతానలబ్ధికై యొక్క
సంతానఫలంబు దయచేసినఁ బుచ్చుకొని కపిం
జలమహామునియనుమతంబునఁ బురంబున కరు
గుదెంచి తనధర్మపత్నియైన పుణ్యవతికి నొసఁ
గె నంతఁ గ్రమక్రమంబున.

సీ. పసిడిపుత్తడికిని బల్బంబుమరువుగా
 నిలిపినగతి మేను పలుకఁబాడె
 కస్తూరి లాంఛనగా నిష్ఠ యమృతంపుఁ
 గుంభద్వయంబనఁ గుచము లమరె
 లలి దంపతులమోహలతికాంకురంబన
 గరువపు నూగారు గాననయ్యె
 తనయాభివృద్ధిచేతను లేమి యంతయు
 బెడఁబాసెననఁగ నెన్నడుము పడఁకె
 సుషమసంతానసౌఖ్యాన్ధిఁ జొక్కి చూత్మ
 నన్యముల రోయుగతి మది నరుచి వొడమో
 దనయ లావణ్యరసపూర్ణితైల మనఁగ
 నంగనకు గర్భసంపద యందమయ్యె.

క. నవమాసంబులు నిండిన
 యువతీమణి పుత్రుఁగాంచె నురుతరతేజాన్
 భవకరుణామృతసాగర
 భవవిగతకళంకకుముదబంధుఁడనంగన్.

క. ఏలికవలె జూడఁగవలె
 బాలకు నై దేండ్లు, బంటువలె బెంచుచు చా

నేలగవలె బదియేడులు

వాలంగ నటమీద సఖునివలె జూడఁదగున

వ. అని యజ్ఞదత్తుండు పుత్రకునకు నుదయా
కృత్యంబులు గావించి విద్యానిధియను బ్రాహ్మ
ణునొద్ద జదువంబెట్టిన నతండు.

సీ. అంగయుక్తంబుగా నామ్నాయములు రెండ

బల్లిపాఠంబుగాఁ బఠించుచు

బ్రహ్మాండశైవాది బహుపుగాణంబులు

కరతలామలకంబుగా నెఱింగె

భాట వైశేషిక ప్రముఖశాస్త్రంబులు

నవగతంబులుగాఁగ నభ్యసించె

శుకులవ్యాసాదిదేశికుల తత్వార్థముల్

శోధించె నామూలమాడముగను

వాదవహ్ని జలస్తంభనాదు లరసె

నంజనాకర్షణక్రియ లలవి గనియె

సరససంగీతసాహిత్యసరణిఁ దెలిసె

నఖిలవిద్యావిశారదుం డయ్యె నంత.

క. అన్నగరము వేశ్యలలో

నెన్నంగా నొక్కబోటి యిల నన్నింట

మిన్నక నడిసన్నది యది

చెన్నలరుచునుండు మదనసేన యనంగన్.

క. ఆయక్క యెన్నినోములు

పాయక కడునోచి కన్న బాలిక కంతుం

డేయక దాచిన మోహన

సాయకమనఁ బుష్పగంధి సన్నతి గాంచెన్.

క. మొలకచనుమొనలు చెలువపు

గళికలు చరణాధరోష్ఠకరతలములు కెం

దలిరులు కురు లలికులముగఁ

గలమోహనలతిక పుష్పగంధి యనంగన్.

క. నిలుకలు మన్మథునమ్మల

ములుకులు విటజనులధైర్యమూలంబులకున్

.....విరహుల

కళికలు ధరఁ బుష్పగంధికన్నులతళుకున్.

క. కులమును గుణమును యాపును

గలిగిన బాలికకు విద్య గలిగినయేనిన్

తలవంగఁ బసిఁడికి వాసన

కలిమియుఁ జెఱకునకుఁ బండుగలుగుటగాదే?

వ. మదననేన విద్యానిధియను నాచార్యునొద్దఁ
దనముద్దుఁజెట్టిం జదువంజెట్టిన నయ్యాచా
ర్యుండును;

సీ. బాలిక కక్షరాభ్యాసంబు గావించి

వర్ణక్రమంబుల వరుసఁ దెలిపి

బహువిధస్తోత్రముల్ పాఠంబు గావించి

వివిధకావ్యంబుల వినికిఁ జెప్పి

శబ్దప్రపంచంబుజాడ యెఱిగించి

సంధినమాసాదిసరణిఁ జూపి

నాటకాలంకారనైపుణి సూచించి

చిత్రాశుకవితాప్రసిద్ధి గరపి

యఖిలశాస్త్రపురాణేతిహాసమహిమఁ

బ్రోడఁగాఁ జేయుటయు నంతఁ బుష్కగంధి

మలహణుడుఁ దానుఁ గూడి సమ్మద మెల్లఁ

జింతనలు సేయుచుండు నిశ్చింతతోడ.

క. నరికిని బేసికి జదువుచు

నిరువురు గవగూడి తిరుగ నేర్చిరి విద్యా

వరసీతి నాఁడు నాఁటికి

నరనైకజనానురాగసమ్మదలీలన్.

చ. పలుకయు బుస్తకంబులును

బట్టకొ యింటికి బుష్పగంధి రా

మలహాణుల్లిదండ్రులును

మచ్చిక రెట్టిగఁ గన్య వానితోఁ

జెలిమికి వచ్చె నంచు దయ

సేయుచు వారివచోనిగుంభనల్

పలుమరు నింపుతోఁ జెవుల

పండువుగా వినుచుండు రెంతయున్.

క. మలహాణుని దమయింటికి

బిలుచుకొ కొనిపోయి రత్నపీఠిక మీఁదన్

నిలిపి తగఁబుష్పగంధియు

నలరంగ నద్భక్తి జేయ ననుమోదించున్.

క. ఆలోనఁ బుష్పగంధిని

జాలకుండను నటుని యొద్ద సామున కిడినన్

మేలైన నాట్యవిద్యయు

బాలిక తగనేర్చి రాజపాత్రం బయ్యెన్.

సీ. మొగవరి కట్టజ మొనవుకోలాటంబు

చొక్కంపు మురువులు చిక్కిణీలు

దరవు బారబడు బేసి బహుళరూపు

బంధురగీత ప్రబంధవితతి

వరుసపద్యదేశిబంగాళంబుకంచి

కొరుతికట్టజబిందుకొటియకాడు

పరశరాముడు వీరభద్రుండుకల్యాణి

చౌ.....మెకతాళి శబ్దమాది

దేశిశుద్ధాంగములయందుదీగెబోడి

పటుతరంబుగ నిజపాదకటక యుగళి

కఖిలపాత్రమ్ములును బామ్మలగుచు ప్రేలఁ

బూన్కి వహియింపఁ బొగడొందెఁ బుష్పగంధి.

గీ. సకియ రేపును మాపును సాముసేయు

పగలు రేయును జదువుపై బాళి నుండు

వెలయు సంగీతసాహిత్యవిద్యలందుఁ

గమలలోచన నిస్సీమగా నెఱింగె.

సీ. స్వరమంగళమును జంత్రము నొకవేళ
 నింపుమిటంగ వాయించుచుండు
 కిన్నర, వీణయుఁ గేలిమై నొకవేళ
 ముట్టిచూతురు జగన్మోహనముగ
 సాంపుగా దండలు శ్రుతిగూర్చి యొకవేళ
 పదములుఁ జిందులుఁ బాడుకొందు
 గీతప్రబంధముల్ కేళిఁ జిక్కిణి పంతు
 లనుకొందురొకవేళ మనము లలర
 నార్యహత్తెంబులును జూర్ణికావలియును
 మక్కువలరంగ రానింతు రొక్కవేళ
 మంజులు ద్విపదలును సమంజసముగఁ
 జదువుకొనుచుండు రొకవేళ సరసలీల.

వ. ఇట్లు ముఖహానిపుష్పగంధులు బాల్యస్నేహం
 నింపు గూడి చరియింప నెలప్రాయంబు
 దోపించెను.

చ. బసవిదిలాగు బాగు సుగు
 ణోన్నతి మాపు విలాసరేఖయున్
 రసికతపెంపు విద్య చతు
 రత్వముఁ గాంతియు దివ్యతేజమున్

బినరుహనూతి యాతనికిఁ

జేర్కొని మక్కువ నిచ్చెఁగాక
బాసఁగునె మ్మిఁగుండు నృప
పూజితుఁడై నవచూవనంబునక

నీ. రమణి చన్నులుచేసి రాలినరజముత

గమలసంభవుఁడు జక్కవలఁ జేసె
జేలువ క్రుమ్ముడిచేసి చిందినకప్పున

మెఱసి విధాత తుమ్మెదలఁ జేసె
మగువకన్నులు చేసి మిగిలినతళుకుల

నలువ క్రొమ్మెఱుఁగుఁ దీగలనుజేసె
సతినెమ్మొగముఁ జేసి జారిననునుకా

బరమేష్ఠి నిండుచందురునిఁజేసె
పడఁతి తనువల్లిఁ జేసి త్రోవడినతా

గనకగర్భుండు పుష్పవాసనలఁ జేసె
గాక లేకున్న నీసాంపు గలుగు పెట్ల

కమలగంధులలోఁ బుష్పగంధి దనరె

నీ. పటుమోహనస్ఫూర్తి పాలిండ్లు పాలి

నుడురాజవైభవ మోము మోహ

పంకజంబులతుదిపదములు పదములు

కొదమ తేట్రుకును గురులు కురులు

సనగల కపురంపుబలుకులు పలుకులు

ముద్దుకెంజిగురాకుమోవి మోవి

సొగసు వెన్నెలసొంపుసగవులు సగవులు

హరిమస్యమనంగోకొను కొను

మారుతూలికరీతిఁ జెన్నాడు నాడు

కంబువునకంటె మహిమ పెద్దము గలము

వజ్రములకుచు లేడు స్వయం సుకుస

యనంగ నులికెక్కె రామ లోకాభిరామ.

న. ఇట్లు మహానాపుచ్చగంధులు సవామి నారంభంబున.

ప్ర. శారదచంద్రుడు చంద్రకయునుగోల

లలి నొక్కక్కటికై చెంగిచెంగి

ప్రసవబాణుండును రతి దేవియునుగోల

భేద మించుకలేక పెరిసి పెరిసి

యమరచందనము విప్రమస్లియునుగోల

వనోన్మయైఖరి నచరి యడరి

వరవసంతుండును వనలక్ష్మీయునుబోలె
భావంబు లేకమై పరగిపరగి
తోడునీడయుఁబోలెను దొరసిదొరసి
తనువు బ్రాణంబుఁబోలెను దనరి తనరి
లీలఁ గలనైన బెడబాయఁజాల రెండు
మలహణుఁడుఁ బుష్పగంధియు మరగి యెపుడు

సీ. విద్యలు గని చొక్కువేడుకఁ గొన్నాళ్లు
కొనియాడు వేడుకఁ గొన్నినాళ్లు
ఇహముఁ బరంబని యెంచును గొన్నాళ్లు
కూటువమేలనుఁ గొన్నినాళ్లు
ఇద్దఱివయసులు నీడను గొన్నాళ్లు
సన్నలుచూచును గొన్నినాళ్లు
వెడలుచో మూతులు విరుచును గొన్నాళ్లు
కూళపాటుండనుఁ గొన్నినాళ్లు
భూసురుండగు మలహణుఁ బుష్పగంధిఁ
గూడనిచ్చుట గాదనుఁ గొన్నినాళ్లు
మహితమాయాకళాధాన మదన సేన

...

...

...

...

వ. అంత నస్వరంగులంగు విటవిమాచక ప్రేచ్ఛ
నాగరికాదులు మహాపుష్పగంధులయనో
న్యానురాగంబులు నొంది యిట్లని వితర్కిం
చిరి తమలోన.

క. కూడం జచివిసకతమున
శ్రేణియ కిరనిని గోర్కి చేకూర నితక
పైడన్ గట్టిన దూలము
కూడ నుమా చిత్తగతులు చర్చింపగన్.

క. చిన్నప్పటిప్రేమలను
గన్నెత్తకపువ్వునిమీదకాటయు మనుజుల్
గన్నప్పటి చనుప్రేమయు
నెన్నగ మది బడకుండు నిసాని కింహన్.

చ. చెదరనియట్టికోరికలు
జెదిలి నొందనియట్టి నేస్కియు
నదనియట్టి కాంక్షలను
నన్నె పొరంగనియట్టి నొంపులను
గొనవడనట్టి బగులను
గొండికస్త్రాయమునంది కల్గి చు-

మదవతిఁ బాయఁడెన్నఁడును

మహ్మణుఁ డెంతటిభాగ్యవంతుఁడో?

సీ. కోర్కెమై దీనితోఁగూడియుండగలేని

నరుఁడు దా నరుఁడె వానరుఁడుగాక

యేప్రాద్దు దీనితో నెనసియుండనిమేను

మేనానె మఱి దారుమేనుగాక

వెన దీనిపలుకులు వినలేనిచెవులు దాఁ

జెవులె రాటనములచెవులు గాక

నరసంబుగా దీనియురముపైఁ జేర్పని

కరము దాఁగరమె కక్కరముగాక

దీనియధరామృతముచవు లానలేని

జిహ్వ జిహ్వయె శూర్పంపు జిహ్వగాక

దీని గూడనిదినములు దినములొనె

గణనకును దుర్దినంబులు గాక యనుచు.

సీ. చిత్రోపధానవిచిత్రవితానాదు

లలవోకఁ గానుక లంపువారు

చీనిచీనాంబరశ్రేణు లూరకయని

యర్పించి మీవార మనెడువారు

ఘనసారచందనకస్తూరికాడులు

పొరిజోరి గొని వచ్చి పోవువాడు

ఘనవజ్రతాటంక కాంచీకలాపంబు

లింద, కొమ్మని వేడ్య నిచ్చువాడు

మధురఫలములు బుచ్చముల్ మక్కువల

నూరకైనను గొనివచ్చి యునగువారు

వైరి యశ్వుచ్చగంధివాహ్యాళి జేసి

యఖిజనములు మనము హర్షమున.

సీ. ముద్రియలావణ్యమునకు సంగోషి^{కో}మించి

మెచ్చుచు గ్రుక్కిట్టి మ్రొగువాడు

కనుకని చే జిక్కి మనసు దీయగలేక

దినమును వెనువెంట దరుగువాడు

సనుపు నెవంబును బొలం జేరగివచ్చి

వావిరి ననుసుకొ పోవువాడు

శృంగారపద్యముల్ చెప్పించి తముదాగ

సారెసారకు వినం జరుపువాడు

దూరమున నుండియును జేరవచ్చి

సొమ్ములును వన్నెనపురులు చూపువాడు

పొలఁతిఁ దలపోసి యటమోదఁ బొగులువ
నగుచునుండిరి మానవు లష్వరమున.

వ. అంత నమ్మదన నేన పరిజనంబులతోడ
హానినివేదించి యిట్లనియె.

సీ. మొండితోత్తులమారి లండుబకంకంబు
అంకెత సారంబు పెంకె గడుసు
పడుచు టక్కులదొంగ బడుగిడు ననుగ
బైసికొక్కెర బొంత పచ్చిలంజె
కక్కరంబుల గాచి కనుమాల మిబ్బంది
వీచి వాపేభ్యంబు వేరుపురుగు
ముక్కన్నునబ్బండు ముక్కిడి తాటకి
ద్రమ్మరి చాడియు దేశకూళ
వుల్లెదాల్పరి మతిగొట్టు ముల్లెవిడుపు
దాటదీపరి ఖోదుదిదాట్లగుళ్ల
దుక్కిప్పిట్ట పిసానంబు దోమ తిండి
యితనిఁ బేర్కొని పలుమాట లెన్న నేరి

చ. ఎక్కడి బాపనయ్య, యితఁ
డిక్కడ వచ్చుచునున్నవాఁడు దా

మె సాధులొలి తన

నెయ్యము దియ్యము చూచుజాలు నీ

క్రటిం జేరనియకుడు

జూడం జలింపగ నీతం జెంతయున్

గోపమైన చేత లివి

విన్నను నామడి గోపమయ్యడున్.

మట్టు నమ్మాట్టు నమ్మాట్టు నమ్మాట్టు నమ్మాట్టు

విని తమలో నిట్లనిరి.

జనము లాడునార్తలు

జనములు పోవుపోక బంధవసఖసో

జననీవీక్షణములు

మిడి గుండుయలచేడి తాకై యంతన్.

స్వరి గీడునర్మితిమో

యస్వరి జూడంగ నాదినారమో

స్వరి చూచుచేరితిమో

యస్వరిమేలు నహింస మైతిమో

స్వరి కెగ్గొనర్చితిమో

యస్వరి నెస్వరి బంధనారమో

యివ్విధి వట్టిరట్టు పడ

నెట్టుగఁ జేసె నిధాత యక్కటా!

క. నొడిమలకుఁ గలవి లేనివి

గొడిమలుగట్టుచును జనులు కుమవనినోళ్లన్

గుడుపుచుఁ బోయెద రూరకె

ముడుగడలును జెరువుమూయమూఁకుడుగలదే

చ. అనుజులుఁ దల్లిదండ్రులు ని

జాప్తులుఁ బౌరులు బంధుకోటులున్

బనివడి యేనిమిత్తమునఁ

బల్కెద రిందఱుఁగూడి వేడ్క నె

మ్మనమునఁ గల్గి సిగ్గువడి

మానితి మింతియకాక కల్గినన్

మనముల రట్టుచేసి యిక

మాన్పగఁ గరతె యెన్నిభంగులన్.

వ. అని యిరువురు నన్యోన్యానుచాగసుఖింబులం

దనరుచుండి రంత నశ్వరంబున.

మ. కరుణాంభోధి సమాన మానవిలస

త్కల్యాణ కల్యాణభూ

ధరధైర్యాన్నదచిత్త చిత్తజవసం

తస్మాంతభూరికృపా

కరసౌందర్యవిశేష శేషకటకా
కల్పాంఘ్రి సద్మార్గనా
పరమప్రీత్యభిరామ రామయశః
ప్రగల్భ్యుభోదయా!

క. డిండిరహార సురసే

దండసుధాకుందబృందభావశ్చయితా
ఖండతరకీర్తి వైభవ
చుండిస్థలకరణచంద్ర శుభగుణసాంద్ర!

మాలిని:

సరసగుణసముద్రా సంతతౌచూర్యముద్ర
గిరిశచరణభక్తా కీర్తికాంతానురక్తా
తరణినదృశతేజా ధన్యవాన్జాలభోజా
నురితచయవిదూరా ధూర్జశిఖావిహారా!

గద్యము

ఇది శ్రీమత్సకలసుకవిమిత్ర, సోమయామిశ్యా
పుత్ర, సరసకవితాధుర్య, మొదపాటి ముల్ల
నార్య ప్రణీతంబైన ముఖాచరిత్రంబును
మహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీః

శృంగార మల్లణచరిత్ర

❀❀❀

ద్వితీయాశ్వాసము

మహితవేద్యవాటిపు
రీమందిర భవ్యరూపరేఖాస్పద సౌ
త్రామసమ వియ్యమాంబౌ
కామిత సాంగత్య చుండికాళామాత్యా.

వ. అవధరింపుము.

క. ధనపాలుండను వైశ్యుని
తనయుఁడు ధనదత్తుఁ డపుడు తనచెలికానికా
బనిచెను బుష్పసుగంధికి
నొనరఁగఁ గన్నెరికమునకు నొడఁబరపింపన్.

క. నిలువెం డర్థం బడిగినఁ
గలఁగక యొడఁబడుము నాకుఁ గలవాఁడవయో

చెలికాడ, మెచ్చ నీకు
గలదని నను మదన నెనగడకును నతఁడున్.

గీ. ఏగి పుష్పగంధి యిందీనిశేషణ
చదున నాడఁ బాడఁ జెలంగి యానఁగి
దగిలి చూడఁ జరిపె ననవచ్చుఁ డెవ పుష్ప
మొరటు మాటలును నునచును నానఁడు.

సీ. అతని నన్మానించి యున్నాననమునకు
జేరంగ దీసి పైఁచి యిచ్చి
కర్పూరతాంబూ గంధపుష్పములు
నయమార నిచ్చి జేసగ మార్చి
దనముద్దనట్టిముందటఁ బట్టి యిచ్చి
తగునయ్య, ననపాతనయునికె
నతనికిఁగాక యాయరవిచలోన
యితరమానవులకు నేలవచ్చు
ననిన నిత్యఁడర్థ మునీని నానవలయు
మనుచు నరిపె నన్ను నలన, యిచ్చును
అడుగె మేమిచ్చార్థ మనన నచ్చెలు
వార్త వేగఁ జెప్పవలయు ననిన.

- క. రాజా, రాజులుబ్రాతే
రాజులుధనపాలసుతుఁడు రాగుందు...వె
రాజు మగఁడైన నేలూ
గాజంగడియంబు కడమగలదే యెందున్?
- క. చతురుఁడు ధనదత్తుఁడు గడు
నతఁడొనఁగెడు విడెమె చాలు నన్యము తేలూ?
బ్రతికితి భాగ్యము నేసితి
నతివేగమె పొమ్ము తెమ్ము నల్లునిగార్క.
- వ. అని మదన సేన యతని ధనదత్తుకడ కనిపి తన
ముద్దుకూతుం దొడలపై నిడుకొని బుజ్జగించి
బుద్ధిగా నిట్లనియె.
- క. వయసు గలనాఁడె యర్థము
నయమున నార్జింపవలయు నానాభంగిన్
వయసుడుగ నుడుగు గడనయు
వయసే ధనమూలమండ్రు వారాంగనకున్.
- క. ఊరకపిలిచేమన్నను
'గారెవ్వరు తలకు నరులురాఁ జూచిరయో
యారయ నెంతటివారికి
గారవ మది దీనికంటె గష్టముగలదే.

క. కోతల గీతల వెల్లుల
 కోతలకును మూలమగుచు చూపితి మిగులన్
 బ్రతిచెడు ముదిసేనేనియు
 లేతప్పుడె లంజెయున్ని త్నెన్నియుండున్.

క. తలసరసిన ముదివిలులును
 గులహీనులు గుండగోళకులును గురూపుల్
 కలిమి గలవారలైనను
 వెలయాండ్లను నెప్పుడు చోచు వేల్పులుగారే.

క. బూజులు పెరిగిన సెట్లు
 నొజ్జలును దడిక ద్రోపు లొంటరికాండ్లు
 లజ్జయెఱుంగని విటులును
 నజ్జకముగ వారసతులజన్మఫలంబుల్.

క. చక్కనివారలు జారులు
 కక్కసమగువారు వన్నె కాండ్లు రసికుల్
 చొక్కమగు రాకుమారులు
 మిక్కిలి వెలయాండ్ల పాలిమృత్యువు లరయన్.

క. రాక్కము ధనమిగలిగిన
 మిక్కిలియు గురూపియైన మెచ్చగనలయున్

తెక్కలియై ధనమీయని

యక్కాంతునినైన గదియ నర్హంబగు

క. డెందం బేరికి నీయక

యందఱి దనయాత్మలోన నడపుచు న

నందంబుగ మెఱయంగవలె

నందంబున వారకాంత లద్దము భంగిన్.

చ. బలపము లేఱినవ్వు, నును

బయ్యెద సన్నపుఁగావించీర, మిం

చులుగొను జల్లజంపునును

జూడ్కియై కన్నపుఁగత్తి, మోవి తి

పలవడఁ జొక్కుచున్ దగ పి

టావలిడెందముఁ గన్నపెట్టి యిం

పుల ధనమెల్లఁ దీసికొని

పోవలె గామిని గండిదొంగయై.

క. మగవానిచిత్త మంతయు

నిగురొత్తఁగఁజేసి వేటయిట్టియపోలెన్

దగిలింపక తాఁదగిలిన

మగువెంతయుసాంపుచెడియమాన్యతన్

క. వలచుటకష్టముననితల్

వలచుటపురుషునికిఁ గాక వారాంగనకున్

వలపు దగ దెన్నిభంగుల

వలచినయెడ విఱుగ నేర్పునలెదరుఁబుకున్.

క. గరగరిక లేనిపట్టుల

బరికింపుచుఁ గల్గి కీడుభావించుచు మై

నెరసులు వెదకుచునుండెడి

పురుషునిపైఁగూర్చి వీటిఁ బోవదె సతికిన్.

సీ. పురుషుని నెచటికిఁ బోవంగనీయక

మితచేతఁ గురి వేయననియు

నవనవసురత తాండవసౌఖ్యవాఙ్మిలో

ముంచి యింపులఁ బొదలించననియుఁ

గలసినయస్పడు వలచినయట్లుండి

యెససి వేడుకఁ జిత్త మెఱుంగననియు

మందుమంత్రంబులు మాయలు ప్రతిపన్ని

తెగువమై నవలీలఁ దిరుగననియుఁ

గలసినస్పడు చనవిచ్చి కలయవనియు

పాయసస్పడు నిచ్చయు నేయననియు

నయముఁ బ్రియమును దప్పకనడవవలయు
నమ్మికలుగాఁగఁ దగవులు నడవవలయు.

వ. అనియిట్లు మదననేన తనకూతునకు బ
చెప్పచునుండెనంత వసంతాగమం బేతెంచి

ఉ. వచ్చె వసంతుఁడంచుఁ బ్రియ
వార్త యొకింత యెఱుంగఁజెప్పినన్
మెచ్చి సమీచారునకు
మెప్పుగ నన్వనదేవతాంగనల్
మచ్చికఁగట్టనర్గము న
మర్పణచేసిరొ యంచు భూజనం
బచ్చెరువందఁగాఁ దగుల
యాకులు డుల్లఁ గ్రమక్రమంబునన్.

చ. లలితలతావగూహనము
లం బులకించినరీతిగష్టలున్
బలియుచుఁ బల్లవించె నటఁ
బల్లవముల్ తఱుకొత్తి యొప్పుమై
నలి సుమనస్సీతుల్ గనియె
నాసుమనస్ సీతిఁ జెంది యంతఁగో

చెలంగంగ గాడ్పున ర్తనము
 చేయంగ బుప్పొడిరంగవల్లికల్
 వొలిచిన నాట్యశాలలనఁ
 బొల్పుగూ బూఁబూదరిండ్లు సొంపునన్.

వ. తదవసరంబున.

క. దండిగ మన్మథునగరికి
 దండుగు లొడఁబరుపుఁజెతల్లులెదొరలై
 మెండుగ విఱుగంగ వచ్చెను
 బండుగదుర్విటులు బండుబండుగ నంతన్.

సీ. అల్లువారలఁ దమయాఁడుబిడ్డల నొగిఁ
 బట్టిపిడ్లకును గొంపోవువారు
 తైలాజ్యగుడదుగ్ధతండులాసీకంబు
 నాశ్రితులిండ్లకు నంపువారు
 హితభృత్యసఖిబంధుసుత దారలనుగూడి
 యభ్యంగములుదీర్చి యలరువారు
 దానధర్మపరోపకారానుబంధిఁ
 దవిలి భూసురసంసేవఁ దనరువారు

వరదః కూలవిభూషణావలి ధభోచి
మెందుకొని వీధులందును మెలంగువారు.

సీ. వెచ్చాన కేమైన విన నియ్యబడియెడు
నని పుల్ల దీగెల కలుగువిలులు
తొడవులు దొడగట్ట నెడలేక బెదరక
యెరువుసొమ్ములు పెట్టి తిరుగువిటులు
నెడల ద్రోపులుపడి పెన నేమియును లేక
చొరఁచోరవిద్యకుఁ జొచ్చువిటులు
నభిమతార్థము లిచ్చి యన్యోన్యలీల
నువినలఁ బెడఁబెయ కుండువిటులు
మాడలనిచూపి బ్రమయించి మతముఁ బన్ని
సుదతులకు రిత్తమాటలు చూపువిటులు
గణన కెక్కిన తత్పురాంగణమునందు
మెలంగు చుంగుంగఁగడువితఁ చెలువు దోఁచె.

వ. అంతనటయున్న మొరలుండును మదనసేన
వీడ్కొని సంభ్రమంబున.

క. చని వేగమె ధనదత్తునిఁ
గనుఁగొనుటయుఁజూచియతఁడుకొయయుపండో?

యన మొరటండనియెను దాఁ
బనివినగా యశానె యెప్పుడుఁ బండేకాదే.

వ. అనినఁ గొఁగిలించి మెచ్చుమ్రొంగుమీయ
యొక గొంటుపోక విడియం బతనికిం బె
యిట్లనియె:

గీ. అత్త యేమియనియె నాశడు చేమనె
నీవు నేమియంటినిక్కువముగఁ
జారు లేమియనిరి పరికింప వారింటి
చేటు లేమియనిరి చెప్పమనిన.

క. ధనదత్తుఁ డనినమాత్రనె
విని సంతసమందె నత్త వేడుకపడుచున్
గనుమూసియుండె సిగ్గునఁ
జనులకు బరిజనుల కాత్మ సమ్మతమయ్యె

క. విను వేమిటి కాలస్యము
నినుఁ దెమ్మనె మదనసేన నేటిముహూర్తము
బునఁ బుష్పగంధి నిన్నును
నెనయఁగనమకూర్చమంచిదెంత యునను

క. మున్నాదినరకుజష్టలు

గొన్నా లాభించు బిడవ గొన జేకురునే
యెన్నంగ నదియు నిటు లే
యెన్నెనను గలయ నిచ్చుటెంతయు లెస్సా.

న. అని యిట్లుండ వెనుక నన్న దూరం బని
లేదు మదన సేన ప్రభావంబు సూచించెద నాక
ర్జిగపుము.

క. ఆపెటవ యాగ్రహించిన

భూతంబులునొచ్చుచుచ్చుపొలయంగపెటచుక
జేతనసంభవమాయా
కాతుకవిద్యావిభేదకారిణి యగుచున్.

సీ. నేంకు నింకి నెటయదాపలు వెట్టు

చొరేగిరోకటం జిగురుగోయు
గడు బట్టతలు మోకాళ్లును ముడివేయు
గొనరక వడగండ్ల గుళ్లుగట్టు
బూన్కిమై సంగళ్ల బులిజన్ను లమ్మించు
నయమున జట్రాత నారెడియు

నొండొండఁ గొండలు గుండుగాఁ దాఁకించు
 వదలక నడురేయఁ బగలు సేయు
 రూడి మెఱయంగ నినుమునఁ ద్రాడుఁ బేను
 లెక్క సేయక చుక్కల లెక్క పెట్టు
 గాలిఁ నొడిగట్టు మంచుఁ గుంచాలఁ గొలుచు
 మదనమాయాకళాధాన మదన సేన.

సీ. వెడవెడ వలపులు వెడచల్లి దొరలచే
 నడియాలములు దీసి కడకుఁ దొలఁగు
 ననుపువారలఁబట్టి పెనుబులుపై బట్టి
 ధట్టించి నగరెక్కి ధనముఁదివియు
 పెంపుడుగున్నల పెద్దశృంగారించి
 వితవారలఁగని వెఱ్ఱిగొలుపు
 ధనికులకడ కేగి తనసొమ్మువారొద్ద
 బోయెనంచేమైనఁ బుణికికొనును
 గోరి తనకును లోనైనవారిన్లు
 బనికీ బాటకు బంట్లకాబల్లిగట్టి
 గ్రొత్తవారలఁగనుఁగొన్న నెత్తుసేయు
 మాటలనె తీయు ధనమెల్ల మదన సేన.

వ. అని మొరటుండు చెప్పిన మాటకు నవ్వి ధన
దత్తుండు తనతెఱంగు వినుమని యిట్లనె.

సీ. దైవాలకును రిత్తదండలు గిండాలు
గాని యెన్నఁడు నొకకాసు నీయఁ
గవిగాయకులు వచ్చి గణుతించి వేడిన
వదలిపోవుటెకాని పైక మియ్యఁ
జుట్టాలకును వట్టిసుద్దులు దుద్దులు
గాని యెన్నఁడును డగ్గరఁగనీయఁ
బైత్రోవవచ్చిన కరదేసియొరదేసి
మోసపుచ్చుటెకాని గానమీయఁ
బట్టకొని బుదికాండ్రను బాధపెట్టఁ
బెంచులే చూప నొకబలువీనమైన
బ్రహ్మరాక్షసిశాకిని బ్రతిదనంబుఁ
కూతలేకానిముద్దెడుకూడువెట్ట.

సీ. మునుపు దొంగలకుఁగోయిన గొడ్డులే కాని
తగిలి బాపలకు. గోదానమీయ
కొఱమాలి ముఱిగిన కూమ్మండములే కాని
దాక్షిణ్యమొదవంగ దానమీయ

పెనుదొడ్డుపెనలు ముక్కినవియ్యమేకాని
యంగళ్ల నమ్మింతు ననువు లెఱిగి
వడ్డికాసులు గూర్చి వడ్డి కవిమె యిచ్చి
పొరుగిండ్లవంక సేపొద్దు బోదు
ఈగకై బలి యెన్నఁడు నీయకుందు
పాముకై బలిపెట్టను బ్రతిభతోడఁ
గదిసి యెరిగిలిచేతను గాకి నేయ
నెరయ నాజాడ నెవ్వరు నెఱుంగరోయి!

క. విను మాటలె పచరింతును
ధన మష్టగ నిత్తుఁ బిదపఁ దగులందీతున్
ధనదత్తుగాని సేతలు
వినరా యెవ్వారు నీకు వితయె మొరటా!

వ. అని నీవుపోయివచ్చిన ప్రయోజనంబులకుఁ బో
రానిపక్షంబైనఁ జూచుకొందమని నిజనివాసం
బునకుం జని యప్పడఁతిం దొంచి నిలుకాల
నిలువ నహింసక డోలాయమానమానసుం
డైయప్పుడు.

గీ. బేరసారంబుమీఁదటి ప్రేమ లుడిగి
సెట్టిసానివిలాస మీఁకీంప రోసి

వశ్రపాలయ్య ముగ్ధుడనై పైచిటి వ్యవ
వనితమీందటి హాసం వైశ్రవ్యవనితము.

గీ. కాసు విడిచినఁ బ్రాణ మానసము బట్టి
ముదితఁ బూడక ప్రాణము నున్న పోవు
దెగువ నీరొడిగని నేటి పోవు చప్పుడు
పాపి! లంజరికంట! నీబాటఁ గొప్పు.

సీ. చక్కలంబులుగొన్ని చవిమూడు పండువ
మెల్ల నె యానుఁగుగిట్టి ముఖ
చల్లగావలెనని చలియిడి భాగము
నొకపాటుగొంగె బంకముఁ ద్రొగి
వయనపోయెద్యకు పంజరి పుట్టియున్న
దునిసిత్తరమునఁ గన్నులు దొరికించు
తల గోడతోడుతఁ దాఁకించుకొనఁ బోవు
పాపివైవము, చాని పండ్లుగొలుకు
నడిచినఁడు బొత్తికడు పంకఁ బూడిచికొనును
మూర్ఖు నిద్రయు నాహారమును ద్యుతిచి
యున్నచో నుపక పైఁగెక యుక్తిఁ బూజి
మొరట, పోనమురమ్మను ముదితకడకు.

వ. ఇట్లు ధనదత్తుండు మనోజవ్యధ సైరిపలేక తన
నిజసఖుండైన మొరటుం బిలచి యిట్లనియె.

క. పోకున్న మనసు నిల్వద
యీకుండిన లంజెపిలువ దేహ గింకఁ దా
నాకుంగలచెలికాడవు
చేకూరంగ వేగ బుద్ధిసెప్ప మటన్నన్.

కం. మానినిఁ గలయక యింతట
మానిన ననుమానమాను ప్రాణముఁ దనువుక
ప్రాణము గలిగిన సకలముఁ
దానూరక గలుగుననిన ధనదత్తుండున్.

ఉ. పుట్టెడు నేయి నూనె పది
పుట్టు సడించినసన్న బియ్యముక
బెట్టెడుపట్టుచీరలును
బిందెడుమాడలు చాలఁ గ్రొవ్విరుల్
నొట్టినఁ బట్టిగొఱియలు
నూలును నేబదిసూకరంబులుక
బట్టియమంచముల్ పదియుఁ
బంపెను లంజియవారి యింటికిన్.

వ. అంపిన నమ్మదన సేన కన్ను దనిసి తగినచుట్టం
బులుం దానును ధనయిలువేలుపులకుం బెట్టు
కొని విభూషణభూషితయై పుష్పసుగంధి
నలంకరించుకొని యుప్పుడు.

క. తొలువినికి నభవుమందట
నలికుంతల పుచ్చగంధి యాడెడుననుచున్
గలయంగఁ బురములోపలఁ
బూలఁతుక చాటించె దిశలు భోరునఁగలఁగన్.

క. చాటించినఁ బైపైఁబడి
మేటిమేటిలు దొరలు మెలఁతలు విటులున్
కోటానకోట్లు వచ్చిరి
వీటంగలరసికులెల్ల వేడుకఁజూడన్.

సీ. వావికా మధురికా పావకాహళముఖ
తుండికాశంఖాది తూర్వవిదులు
డమరుగ యిల్లి కాథక్కులీమర్దళ
ర్ముల్లరీర్ముంకారచతురమతులు
చిత్రవీణావిసంఘీమత్తకోకిల
బావైనకిన్నరలాక్షణికులు

ఘంటికాజయఘంటికాకమృగునతాళ
 సక్తపద్యాదిప్రస్తారచణులు
 సకలవాచాభినయకళాప్రకటనటులు
 గాయకులు నంగనలు నాదిగాంగలగు
 మేళములవారిఁ గూడి సమేళమెసంగ
 శంభునగరికి వేంచేసె సంభ్రమమున.

చ. ఉరమున రత్నకంచుకము

నొప్పులమెడెము వజ్రహక్తికా
 భరణములుం ధరించి చెలి
 పైఁ గరపల్లవ మల్లజేర్చి యా
 నిరుపమరంగమధ్యమున
 నిల్చెను వేడుకఁ బుష్పగంధి తొ
 ల్కరిమోటుపుంబలెన్ జనుల
 కన్నులకున్ మిఱుమిట్లు గొల్పుచున్,

వ. అస్పడు మల్లిణుండు చనుదెంచి యప్పు
 గంధి నాట్యంబు చూచుచుండె నవ్వైశ్యుండు
 నొక్కయెడం గనుంగొనుచుండె; నయ్యవన
 రంబున.

సీ. శ్రుతులకు నింపుగా శ్రుతికదంబునా చేరి
 లీనారావముల్ మేళవించి
 మంద్రమధ్యమతారమాసంబులు బడవంగ
 గమకించినిఖిలతాయములు ముట్టి
 పాడవొడవశుద్ధ సుకీర్ణ మూలుమాట
 వివిధరాగంబులు వేళ నెఱచి
 యాహతస్రత్యాహతాదాలుననుకొల్పి
 స్థాననూనంబులు నరచి నిల్పి
 తాళమడరంగ నర్థము దప్పకుండ
 నొప్పి రంజిల్లి రసములు నుప్పజ్జిల్లి
 వరున లేర్పడ నన్నింట నెన్నె గొలుగె
 జతురగతులను బాడంగ శృంగార నచర.

వ. నిలిచి పుష్పాంజలు లిచ్చి మునిచామస్యాంజలు
 నటించి ముహూర్తతోటి కూటమము బిష్ణు
 నహస్రంబులకుఁ గలుగజేయుమును యాత్మశృంగ
 బునం దలంచి మ్రొక్కుచు.

ఉ. ఇందుధగుండు మెచ్చు దర
 భేక్షణ పుష్పసుగంధి నలెవే

డ్కం దగున్సత్యముల్ మురజ
 కాహళమగ్ధభడిండిమధ్వనుల్
 గ్రందుగ నెల్లవారలకుఁ
 గౌతుకమీనఁ బదాంబుజద్వయం
 బంచెలు గల్లుగల్లున వి
 టావలిగుండెలు జల్లుజల్లునన్.

నీ. చారణబాగడ చర్చరీబహునూప
 దండలాసాదికభాండికములు
 కందుకకోలాటకానాట్యతాసఖి
 ప్రేరణకుండలిప్రేక్షణములు
 సూతముల్ పుహుండకశుద్ధపద్ధతి చిత్ర
 పద్ధతి ఘనదేశ పద్ధతులును
 కైలాటలంబకకరణైకతాళికో
 లాసాదిగీతహల్లీనకములు
 నాదిగాగల్గున్మత్యన్మత్యైక్యముఖ్య
 నాట్యవిధములుసూచించినయమెలర్ప
 జనులకెల్లను లోచనోత్సవము గాఁగ
 నాడె నాయందుముఖి కొనియాడె జగము.

వ. ఇట్లు పుష్పసుగంధి నృత్యంబునల్పుటయు
నద్దేవదేవుస్తానికులు దొరలు పౌరులు కనకాం
బరాదు లపరిమితంబుగాఁ గట్టనిచ్చిన మేళం
బులవారుం దానును నందుకొనుచు నుత్సా
హంబున మదనసేన నిజనివాసంబున కరిగినఁ
దక్కినవారలు యధేచ్ఛం జనిరి. మల
హణుం డప్పప్పసుగంధిహృదయంబుఁ దెలి
యం దలంచి యద్దేవదేవుని యుద్యానవన
ప్రాంతంబునఁబథంబుఁగాచుకొనికనుమఱుఁగున
నుండె నప్పప్పసుగంధి మలహణుంజూచునే
డ్క భానుమతియనుచెలియుందానును నొక్క
వటవిటప్రిప్రదేశంబున నిలిచి నిట్టూర్పు నిగు
డించుచుఁ దమకులంబు నిందించుచు దుఃఖా
వేశంబున నిట్టనియె.

క. ఎఱుకలు మాలిన యేభ్యపు

మొఱకులుగ డునొసఁగుదానములు నతికష్టుల్
పఱిచినపాటులఁ బడిపడి

నరమగువేశ్యలకు వేఱునరకము గలదే.

క. డొల్లంబొట్టయువంకర
కాళ్లును బెనుగొలుఁబెలుచఁగలధనదత్తుం
జ్జెల్లంబో కని యెవ్వరు
నుల్లంబున నోకిలింఁచకుందురె చెపుమా.

క. నేనెక్కడ తానెక్కడ
నానోముఫలంబుగాక నాకుం దనకున్
మానుగఁ బొందిక లీడా
ప్రాణసఖి, యింతకింటఁ బాపము గలదే.

ఉ. వేయును నేల నామనసు
వేడుక మ్మృణమీఁదఁ గాని యో
తోయజగంధి, యన్యనెడఁ
దూకొని రోయుచునుండు నందన
చ్చాయలఁ గల్పకప్రసవ
సౌరభమానుచుఁ జొక్కి మక్కువం
బాయనితేటి హేయమగు
ప్రబ్బలిపూవుల కాన నేయునే.

క. తొలిఁదొలిఁగోమటిముఱికిం
గలిసిన నరకాబ్ధిఁగూలఁగలుగుట కాదే

చెలియా, పిలుచుకరమ్మా
మలహణముఖమైన జూతు మనసారంగం.

వ. అనుటయుఁ దత్ప్రాంతముననున్న ము
హణుండు చిటునవ్వునవ్వుచు నరుగుచెంచినిచ్చి
నంజూచి పుచ్చగంధి యలవిమస్పటి పుణ్యు
గరంబునం జుట్టి పట్టుకొని యిట్లనియె.

క. ఇందడవు నెందు నుడితి
విందుముఖుల్ రాంగఁ జూడ నేగితిన్ నీ
నిందరసి నిన్నుఁగానక
కుందఁగ మది నీవు డాగికొనఁదగవగునే?

వ. అనిన సమ్మలహణుం డిట్లనియె.

ఉ. ఓచపలాక్షి, యోయబ్బ,
యోయలికుంరబ్బ, నీకుఁగాననే
గాచుకయున్న వాడ నిదె
కొగిటిలో నను గారవిచనె
పూచినమావిమోకకడఁ
పొంచుక మర్మము లంట నేయుచు

ఏచిన పంచసాయకుని

యిమ్ము దొంగడు కంటె కూరంగనే.

సీ. కలకంఠకంఠి, నీకన్నులు చాలవే

యవలీల భువన శ్రయంబుగెలువ

పద్మాయతాక్షి, నీపలుకులు చాలవే

సరసులహృదయంబు జల్లజేయ

కాంతాలలామ, నీకన్నులు చాలవే

దేవేంద్రభోగంబు ధిక్కరింప

కిసలయపాణి, నీకెమ్మోవిచాలదే

నయమునఁ బ్రాణదానంబు నేయ

నాతి, నీసొండు చాలదే నాకు నిపుడు

నంచితానందసౌఖ్యంబు లందఁజేయ

నితరకృత్యంబు లెవ్వియు నేల నాకు

నిన్నుఁ జూచుట చాలదే నెలత, యనిన.

క. రమ్మా మలహణ, తగునా

యిమ్ముల నను నెరవ్రచేసి యిట్లాడంగా

నెమ్మనమును బ్రాణంబును

నిమ్ముగ నీసొమ్ముఁ జేయు టెఱిగియు మఱియున్.

ఉ. ఎవ్వరు చూతురోయనక
యెవ్వరు తల్లికి విన్నవితరూ
యెవ్వరు తప్పనాడుదురో
యీశనికంచు దలంక కెంతయుకొ
మవ్వమెలర్ప గొంగిటను
మల్లణుని గదియించి యాత్మలో
నెవ్వగమాన మోచిచవి
యిచ్చుచు బుష్పసుగంధి యర్చిలిన్.

చ. చెలి నెడగాంగ నిల్వమని
చేరువనున్న లతాగృహంబు లో
సలికిని గొంచుబోయి తన
ప్రాణవిభుక్ వనదేవతాంగనల్
సలలితమంగళాక్షతలు
చల్లుచు దీవన లిచ్చుభంగి వహ
తుల బడుపుష్ప కేసరము
లుక్ బికరావము లింపొనర్పగన్.

క. గొజ్జగిప్రాచూదరింటను
నజ్జకమగు విరులసెజ్జ సంతస మొదవన్

లజ్జావతి ప్రాణేశ్వరు

హృజ్జనితవినోదకేళి కెంతయుఁ దార్చెన్.

చ. కరమణికంకణక్వణము

కంతరవంబులు కాంచికాసము

త్కరమణికింకిణిధ్వని ప

ద ద్వయనూపురరావ మింపగా

సురతనవీనతాండవముఁ

జూచి మరుండనునొజ్జ ప్రేయు పెన్

దరువన వేణి వీపునను

దార్కొనె నాట్యపుబొమ్మయో యనన్.

గీ. యువతిసురతవేళ నొప్పెఁ జన్నులకును

మోమునకును నడుమ మురియునరులు

చంద్రచక్రవాకసమరంబు వారింప

నడ్డగించు తారకాళి యనఁగ.

చ. అనువుల నైనదప్ప లభ

రామ్యతపూరముచేత నార్చుచున్

గినుకలు నింపులుం బెరుఁగఁ

గ్రిందటమీఁదటలై యధేచ్ఛలన్

దనియక యింతియుం బతియుఁ
దర్శక కేళి సుఖించి రర్చిలిక్
ఎనుబదినాల్గుబంధముల
నించుకయింతుకఁ నేడ్కఁజూపుచున్.

సీ. అంగుష్ఠమటకాలు సధరమండయుఁబిక్క ✓
చిటుదొడయును గటి చెలఁగునాభి
చనుముక్కు వతుంబు నునుగళంబును జెక్కు
నెమ్మోవి కనురెప్ప నెరులు శిరము
శుక్లపతుంబున సొరిదిమై నెక్కించి
బహుళపతుంబునఁ బరగ దించి
పెనఁచి పట్టియు నెత్తి చెనకి రాఁ జికిలించి
కదిమియు నలమియుఁ గరఁచి నొక్కి
త్రిప్పి యాని మోవి తీసియు వేసియు
ననఁగఁ బరగుచున్నయతిరహస్య
మదనతంత్రవిధుల మానినిఁ జొక్కించి
మలహణుండుచొక్కె మక్కువలర.

గీ. గండభేరుండపక్షిసంగతి దలిర్ప
నిజియఁ బెనఁకువ సం దొకయింత లేక

మేనులొక్కటియై మోము కాసరాగ
నలసి నిద్రించి రింతియు నవ్విభుండు.

ఉ. పల్లవపాణికిం బతికి

భావజకేళిప్రరిశ్రమంబులోఁ

జల్లగఁ జల్లగాడ్చు వెద

చల్లదొడంగె రసాలవల్లరీ

తల్లజకేతకీక్రముక

తామరసాంబు పటీరపాటలీ

హల్లకమల్లి కావకుళ

హాళినగంధసుగంధవాసనల్.

చ. ఇరువురు నిద్ర మేలుకొని

యించుక సేదలుదేటి పెండియున్

సురతవినోదకౌతుకము

చూడ్కులఁగ్రమ్మగఁ జూబనాదులన్

బరిపరిరంభణంబుల న

వారణఁ దీరనియట్టి కాంక్షలున్

పరిపరిలాగులన్ గలయఁ

బైకొని వేడుకఁగూడియున్నెడన్

క. వెలినుండి యవ్వెలాసిని

తలఁకుచుఁ బటతెంచి యింతతడ విటునిలువఁ
మలహణ, తగునా యనుటయు
వెలఁడుకయును దాను నచట వీక్షోనియంతన్.

క. అడుగిడుచు మగుడిచూచుచు

నడు గామడగాఁగనలసి యటఁ దొట్రిలుచున్
వడి, నీళ్ల కెదురు నడిచిన
వడుపున నెడఁబాసి చనిరి పనితయుఁ బతియున్.

వ. ఇట్టు లిరువురు నిజనివాసంబులకుం జని తమ
కలయుతెఱుం గేరికిఁ దెలివిపడకుండునట్లుగా
మజ్జన భోజనంబులు దీర్చి యెప్పటియట్ల
యుండి రంత.

ఉ. గందపుబొట్టు వీడియముఁ

గచ్చలపాగయుఁ గావిదుప్పటిక్
సందులఁ బూసలున్ జెవుల

చాటున నీలపుదంటపోగులున్

కందినయట్టి వెండిమొల

కట్టును నీలపుటుంగరంబులున్

బొందవు కిట్టచెప్పలునుఁ
బొల్పెనఁగఁ ధనదత్తుఁ డెంతయున్.

క. కోమటిజాణలు కొందఱు
వేమాఱును బాడుకొనుచు వెనువెంటను రాఁ
బ్రేమమున నరిగెఁ బిల్లల
తో ముదిపందియునుబోలె దుస్సహలీలన్.

ఉ. వచ్చినకూర్మియల్లునికి
వంచనలేక నివాళు లిచ్చి లో
నచ్చెరువుఁ ముదంబుఁదొలు
కాడఁగ గొజ్జఁగిసీట బాదమూల్
మచ్చిక దూతిక ల్గడుగ
మన్ననదోషఁగ మేల్మిషీరముల్
మెచ్చఁగనుంచి యందఱున
మేళముతోఁ బ్రియమారఁ జూచుచున్.

గీ. కష్టరపువీడియంబును గైరవల్లు
పరిమళంబులు గంధపుష్పములు నొనఁగి
వదన మించుకయెత్తి యమ్మదన సేన
పలికె ధనదత్తుతోడ నుత్కలిక యెనఁగ.

క. ఏకోర్కులు మది గోరితి
మాకోర్కులె కన్న దనియ నంపితి వకటా,
నీకున్ బ్రతి యింక నేడి
మాకున్ దె.....

ఉ. ఇచ్చితి బుప్పగంధిం దర
శేషణఁ జక్కని పుష్పకోమలిన్
బచ్చనివిల్తుకేళి నింక
బాయకకూడి సుఖింతుగాక పెం
పచ్చపడంగఁ బొరజను
లందఱు నచ్చెరువందఁ గోరికల్
పెచ్చుగ నెచ్చరింప మది
బేర్చి యఖండిత వైభవోన్నతిన్.

సీ. పగడంపుఁగంబాల పచ్చటోవరియును
నపరంజికాళంజి యలరుఁ బొన్న
బంగారుసకి నెల పట్టెమంచంబును
వజ్రాల నునుజాలవల్లికయునుఁ
కుంకుమతలగడ గొజ్జంగిపూఁదెఱల్
తరమైన చంద్ర కాంతంపుగిండి

చౌసీతిరతముల సవరనిమేల్కట్ల

దీపించుమాణిక్యదీపకళిక

పానగం గస్తూరివేడి కళ్ళరపుసురటి

నిలుపుటద్దంబు రత్నంపు నెత్తెడలుక

తళుకు దంతపుంబావలు కలికిచిలుక

గలిగి యొప్పారుచవికలోపలికి నపుడు.

౫. అల్లుల గూతుల బదంబని

యల్లనం దత్తరిజనంబు నంపుచుం బలికె

మెల్లనం జల్లనిమాట

నుల్లము రంజిల్లం గరుణయును నట్రిల్లన్.

౬. రసికులరు మీర లన్నిట

పనినిను విడి యెలుంగంజెప్పి పనిగొనుం డేమే

వినువక తుమ్మెద యరవిరి

కసుగందకయుండ రసముం దైకొనుభంగిన్.

వ.....యతనిం జవికలోపలికిం బామ్మని విలా

సిని భానుమతి మొదలైన చెలికత్తియలం

గూర్చి పుష్పగంధినుండుమని మదన సేన

యభ్యంతరగృహంబునకుం జనియె నంత.

౯. పెనుగంబంబున కేనుం

గును దార్చినరీతి తాయి గుడిమీఁదికి నొ
య్యన నడుపు భంగి సకియలు
వనితామణి.....వైశ్యునికడకున్.

౧౦. చని వాని పట్టెమంచము

కునుసం గూర్చుండి లోనఁ గుందుచుఁ జెలులఁ
బనుల నెడంబున నొయ్యనఁ
గనుసన్నలఁ జీరుకొనుచుఁ గనలుచు నంతన్.

౧౧. చూచెను వాని నయ్యబల

చూపుల వాకొలుపం బిశాచమున్
జూచినయట్లు మర్కటముఁ
జూచినపోలిక గొల్ల కేతనిన్
జూచిన.....ముఁ

జూచినకైవడి దుర్నిమిత్తముల్
చూచినలీల హేయమును
జూచినమాడ్కిని జూచి రోయుచున్.

౧౨. కటకట! పార్వతీరమణ,

కంతుమదాపహ, భక్తలోల, నీ

హృదయము విన్నవోపుచు
నెదవడియున్నాడ వింతయేటికి ననినన్.

క. తలిదండ్రులు నిను నేమే
బలికిరొ పురిజనులు.....యెడ
గలిగెనొ నీరసమేనియు
నలపుష్పసుగంధి నేమమైయున్నదియో?

క. కనుగొనము మూడునాలుగు
దినమునుండియును జరువదీయదొ వేత
పని యేమేనియు గలిగెనొ
వనిత నినుఁగూడి చదువవల దన్నదియో?

క. గుణవంతుడ వన్నింటను
గణనకు నెక్కితివి మాకలితుడవు సుధీ
.....భూ
షణుడవు మద్భక్తినిధివి చనునే యనినన్.

క. ఏ నేరము నెవ్వరియెడ
గానము గురునాథ, నీదుకారుణ్యముచే
నీ నిఖిలము ననుకూలమె
యానెలఁతుకయందుఁగాన మాకకృతియెందున్.

వ. అని మలహణుండు సుశీలుమొగంబుఁ జూచిన
నతం డిట్లనియె:

చ. మలహణ పుష్పగంధులు క్ర
మంబునఁ గూడి చరింప భూ జనుల్
కలయవి లేనివిఁ బలుకఁ
గా విని యందఱఁ జాల దూఱి యా
పెలఁదుకతల్లి యల్లి యిలు
వెల్లఁగనీయక యొక్కవైశ్యునిక
గలిగినవానిఁ గూడుకొని
కన్నెఱికంబున కుంచె నచ్చెలిన్.

క. అది కారణముగ మలహణు
హృదయము విహ్వలతఁ జెందియిట్లయ్యెననక
మదిఁ గంది పల్కెనాయన
ముదితలుగాఱోటు దుఃఖములములనుచున్.

సీ. పణ్యాంగనారతిఁ బాయకుండుటఁ జేసి
మధుపానగోష్ఠికి మనసుపెట్టు
మధుపానసుఖముచే మరగి మాంసమునకై
వేటవైఁ జిత్తంబు విడియఁజేయు

వేటపైఁ జిత్తంబు విడియ ధూర్జులతోడ
 నర్థాశ జూదంబు లాడఁజొచ్చు
 ననిశంబు జూదంబు లాడుచుఁ దనయిచ్చు
 దోడ్తోన చేయును దుర్వ్యయంబు
 దుర్వ్యయుండయి పరుసంబుదొనరఁ బలుకు
 పలికి యంతటఁ బరదండనలకుఁ జొచ్చు
 గాన వ్యసనంబునకు నాదికారణంబు
 తలఁచి చూడంగ వారకాంతారతంబు.

* * * * *

క. నడవగవలెఁ దగునడవడి
 దడయక సంసారియైనఁ; దానటుగాఁడే
 బడిసెట్లనె కూడగవలె
 గడగానక వేశ్యలిండ్లఁ గడతేరుటకుఁ.

* * * * *

క. సురపతియును జందురుఁడును
 బరకాంతలఁగోరికాదె పనిచెడి దోషా
 కరులై యపకీర్తులఁ బడి
 పరుషలుచెడి రందు రెల్లవారలు నవ్వన్.

చ. అరయఁగమానహానిధన,

హాని సమంచితకీర్తి హానియున్
బరమవివేకహానియును

బాంధవహానియుఁ బ్రాణహానియున్
సురుచిరపుణ్య హానియును,

జొప్పడు నెప్పడుఁ దప్పకుండఁగా
బరసతిగోరువారలకుఁ

బల్కులు నెంతటివారి కేనియున్.

క. పరనారీసంగమసుఖ

మరనిమునము పరధనాపహరణమున నిజో
దరపూర్తి గొన్నిదినములు

నరునకుఁ గల్పోపభోగనరకము దీనన్.

క. తొత్తులఁ దగిలినవారికి

నెత్తుచెడున్ శ్రీలుచెంద వేకాలంబున్
హత్తదు మోక్షము మఱి వి

చ్చిత్తులగున్ మంత్రతంత్రసిద్ధులు మిగులన్.

చ. మునివరుఁడైన తేపకడ

ముండమొకం బొకయింత చూచినన్

మునుగును బాతకంబులను

ముట్టినమాత్రన పోవుఁ బుణ్యముల్
పనివడి దానియూర్పు పయిఁ

బాటిన నాయువణంగు దానికా
ల్గినఁగ నొకింతదాఁకినను
గాంచును జెట్ట సురేంద్రుఁడేనియున్.

క. ఎన్నివ్రతంబులు నల్పిన
నెన్నియుపాసంబు లున్న నిలఁ దీర్థంబుల్
యెన్నేనాడినఁ గానీ
కన్నను దోషంబు విధవఁ గలలో నైనన్.

క. తోషింప నిజకుటుంబముఁ
బోషించుచు నతిథిపూజఁ బూన్పుచు గరుణా
స్వేషుండగు పుణ్యంబున
కీషన్మాత్రంబు సరియె యెన్నేఁగ్రతువుల్.

క. కులసతి శిశువులుఁ దానున్
దలమొలకును లేక నలిగి దైన్యపడంగాఁ
దలఁపకయుండినదోషము
కులకోటుల నరకమునను గొని మునిగించున్.

తావలవకున్న సౌఖ్యం
బేవలనను లేదు వలచెనే దుఃఖంబౌ
కావున నన్యస్త్రీరతి
యీ వసుమతిఁగూడదందు రెఱిఁగినజాణల్.

పగట నుపవాసదినములఁ బర్వతిథుల
సంధ్యలను గాదు రతిసల్ప సజ్జనులకుఁ
బాయు నాయువు పగఱచేభంగమొందుఁ
దలఁగు సంపద దుష్టసంతతిజనించు.

అతిసురతము రోగప్రద
మతిఁజూహము సకలహానియగు నీరెండున్
కతిపయదినముల నరునికి
నతికష్టముఁ జేయునందు రాయుర్వేదుల్.

అనుసమయంబున భద్రదత్త కూచిమార పాం
చాలాదులు, విటవిదూషకప్రేష్యనాగరకాదు
లుఁ జనుదెంచినఁ గూర్చుండుమని విద్యానిధి
పాంచాలునింజూచి మదనతంత్రంబులు మీ
రెఱుంగనివిలేవు; స్త్రీపురుషులకు జాతిలక్షణం

బును, దదీయానుకూలనిర్ణయంబులును నెఱచిరి
ఁజింగింపుమనిన సతం డిట్లనియె.

సీ. మొదలుఁ గాఢాస్థానములు దుష్టతిథులును
జాతిభేదంబులు సత్త్వములును
ద్రవనిర్ణయంబులు బంధవిశేషచాతురి
దతియుఁగాలము వయోధర్మములును
నెఱతనంబులును యోనిస్రమాణంబులు
వలపులొల్లములునుగలయు తెఱఁగు
నింపులు ననురాగహేతువుల్ పరిరంభ
ణము లుత్తమాధమనాయకులును
మదనపంచాంగమును యంత్ర మంత్రతంత్ర
విధులు వశ్యోషధక్రియల్ పెరవులెఱిగి
కలసిరేనియుఁ గూరిమి నిలుచు టరిది
వారిజాక్షుల గెల్వ నెవ్వరికి వశము?

వ. అయినను నే నెఱింగినతెఱంగున విన్నవించెద
నాకర్ణింపుము.

సీ. తనువుమార్దవమును మనసుచాంచల్యంబు
తనివిదీఱమియుఁ జిత్తినికి నమరు

ఘనకుచద్వంద్వంబు కఠినాంగకములును
 దృఢమగురతియు హస్తానికి నమరు
 ఇటిగుబ్బచన్నులు నిలుపేదకొనును
 గినుకయు నరయ శంఖనికిఁ దొరయు
 సరసంపుఁజేతలు చతురసంభాషణలో
 మృదువర్తనములు పద్మినికిఁ మెఱయు
 మధువువాసనయును గరిమదముకంపు
 నింపుగంధంబు వికచపద్మంపుఁదావి
 వలచు వలరసమలరు పల్వరుసతోడ
 నండ్లు కామకళావేదు లఖిలవంద్య!

సీ. కన్నులు ద్రిష్టచు వన్నెలు పచరించు
 చూపుఁ జూపుచును భద్రుండు దిరుగు
 నెదిరియిం పెఱుంగక యీవి యెంతేనిచ్చి
 తనయిచ్చ నెపుడు దత్తకుండు దిరుగు
 మందు మంత్రంబులు మాయలు పచరించి
 ఖండించి కూచిమారుండు తిరుగు
 మనసులు గరంగించి మర్మజ్ఞుడై రతిఁ
 చేలించు నతులఁ బాంచాలుఁ జెపుడు

భక్తకుడు సూనె చిత్తిచిరాణవిభావం
వాస్తవికి కర్తకుడు మనోహరం మగిలం
కూచిమోహం శంభవి కూర్చున్నయుడు
జూల బద్ధని మచ్చు బొమ్మలూ పుష్పం.

క. లోలం భక్తకులిగమున

బిలం బొమ్మలకీర్తి ప్రసాదెన్నె
బాంధ కర్తకుగతి జన
రారొకగం నూచిమోరరమ మం మగిలయున్.

స. పరకాంతిగూడని పతి చూచుకూలుడు

నీమనక ముఖంబునే లాగి పోయె
కలంబు నెత్తి పరిరక్షి నదిగాలంచు
పెనెరెట్టి దోయ్యుగ నీచుడు వృష్ణు
విటలంబు నేర్పొలుబుట్లు పోకెనుమ్మోలమమం
మాతగనకుడు పరిమృదుడు
నాదిగకుడు పరిశ్రీగమనాచరి
మోపిపూయకుఁ పంపావ్యకాశ
లరదూ సాదిక పతి కెన్నె లోల
పసురభిమంబు జయింక చాలన్రద

సతులఁ బతులను గూర్చు సంచార నిపుణు
తిరుగు నే పనులకును దూతిక భరిత్తి.

సీ. బాలయయును గళాప్రౌఢి చూపువిదగ్ధ
యొకపాటియొకమై నుండు మధ్య
యశావనంబున నుండి యతిమూఢ యగుముగ్ధ
పరుపంబులాడెడు పడఁతి పరుష
అంజనేయ గరఁగెడునంగనామజ్జ్వల
ఘనయనునతి యతికఠినగాత్రి
యలిగి కీడ్పడకుండునట్టికోమలి ధీర
పతిభక్తిగలిగినసతి స్వకీయ
జార పరకీయయనియెడు చంద్రనేత్రి
విత్తమంతయు లోఁగొని వెడఁగద్రోయు
* * * * *
వారకాంతాలలూమసాధారణాఖ్య.

సీ. ఆచారధీసుగుణాన్విత మునిసత్వ
నలి నిద్దురయె కోరు నాగసత్వ
భూతసత్వయు నెందు బొందదు సంతృప్తి
జడమలినాంగి విశాచసత్వ
గంధర్వసత్వ చక్కనిది పాడఁగ నేర్పు
దలఁక దేవనులకు వైత్యసత్వ

శృంగారవతి కోమలాంగి కిన్నరసత్వ
యధిపుఁ బోషించును యక్షసత్వ
జడతతో నుండు సతి విప్రజాతి దరయ
నధికరాజన నృపజాతి యగులతాంగి
విసుగు గను వైశ్యజాతి సాధ్యలలామ
చతురయగు నన్నిటను శూద్రజాతిలన.

సీ. స్వాధీనపతిక నిజాధీశు వశునిగా
మెలుపంగనేర్చిన మీననయన
వాసకనజ్జిక వరునిరాకకుమేను
నిల్లు శృంగారించు నిందువదన
పరకాంతఁగలసిన పతిచిహ్నములు జూచి
వగచు ఖండితయను వనజగంధి
రమణుండు వేళకు రాకున్నఁ బొగిలెడు
నది విరహోత్కంఠయను లతాంగి
యొరలుఁ బ్రోపిత ధవుఁ డెడయున్న పతికి
నలరుఁ గలహంతరిత నాధు నలిగి త్రోచి
వేగుఁ బతి నిచ్చఁగానక విప్రల్బ
మఱవ కభిసారికాఖ్య గ్రమ్మరును నిచ్చ.

* * * * *

క. ఏటికి మండులు మాయలు

నేటికి ద్రవ్యంబు జాతు లింతులమనసుల్

నాటుకొనవిభుడు చల్లని

మాటలఁ గరఁగించి కలయు మతమదియైనన్.

క. మనసెఱిగి బాహ్యరతులను

బెనుపుచుజోఁకోర్చియింపుబెరయఁగి నెపుడున్

దనసుఖము దలఁపకుండెడు

మనుజునిఁ బాయంగఁగలరె మగువలు జగతిన్.

సీ. మృదుమార్గమునఁగాదె కొదలేక గాడ్పులు

చొరఁగానివోటులఁ జొచ్చి విడుచు

మృదుమార్గమునఁగాదె నదనదీజలములు

కొండలఁ దెగఁబాటి క్రుంగఁజేయు

మృదుమార్గమునఁగాదె యదనెఱింగి మిళింద

మలరుల తేనియ లపహరించు

మృదుమార్గమున గాదె యదిచంద్రచంద్రిక

మేలైనఁటికంపుతాఁలు గరఁచు

గాన మృదురీతి మెలఁగెడు మానవుండు

నింకవాచిత్తవృత్తుల లొంగఁగొనును

నఖిలకార్యంబులును వానిహస్తగతము
లెన్నిచూచిన సంశయ మింత లేదు.

వ. అని పాంచాలుండు పలికినఁ గూచిమారుం
డిట్లనియె.

క. ఒడ లలయించుక యూరక
బడలంగా నేమి తమకుఁ బ్రభావమయ్యెన్
గెడగూడి సతులమాయలు
నుడుగక లోబడఁగఁజేయుటచితముదలవన్.

క. తిలకంబు వాలు మందును
దలముడి బాసటముబోలు తప్పులు నేర్పుల్
గలమావటీని విధమున
జెల్పఁగ కమటి వారసతులఁ జెనకఁగ నశమే.

సీ. అడవుఁజరియించు హరిణశాబకములు
మరసినఁ దిరుగవే నరులవెంట
నెట్టనవాకట్టి పెట్టెలఁబెట్టిన
నుండవే ఘోరవిషోరగములు
పెరవున నొయ్యనఁ గఱపినపలుకులు
పలుకవే పక్షులు ప్రతిభతోడ

యంత్రక్రియాయుక్తి నందంద జనులకు
జ్వలతప్తలోహముల్ చల్లగావె
తారెఱుంగకున్న దగవొనె మందులు
మంత్రములును సురతమాయ తొట
వనితలకును లేవె వశ్యోపధక్రియల్
విటులు వలెనటంచు వెదకిరేని.

వ. ఆమాటలకు భద్ర కుండిట్లనియె.

కం. సుడిగొనెడు నోటిముఠికియు
నుడుగక బలుగౌలు వలచునొడలుంగలచూ
బడుగును గనుగొని నంతనె
పొడకట్టక వెఱచిపోవు భూతములైనన్.

క. గరగరనైయెల్లప్పుడు
బరిమళముల ప్రోకయగుచు బైవంచనతో
నరవిరి బాగునఁ దిరిగెడు
బురుషులఁ బాయంగఁగల రెపాలఁతులుజగతిన్.

క. తలవలువలు పులుమాయక
యెలమిమెయి న్నాడునాటి కిగురొత్తంగా

మెలగెడుపురుషునిఁ జూచిన
నిలుచుకయాదృష్టి యెట్టి నెలఁతుక కైనన్.

గీ. చివ్యగుణము విడిచి చిలుకెఱ్ఱతరితీపు
గానిపించుగాలగాని రీతి
తెరవతలఁపు మచ్చ మెఱిఁగి యల్లనఁ దీయ
నేరకున్న యతఁడు నీరసుండు.

వ. కావునఁ గూరిమిసతులకు నలంకారంబు మూ
లంబని భద్రుండు పల్కుటయు దత్తకుం డిట్ల
నియె.

గీ. రమాణి దనయిచ్చఁ గలయు తెంతయునులెస్స
దాన సౌఖ్యంబుఁ దలఁచుట గాని త్రోవ
చెఱకు నలినలిగాఁగను గొఱికి రసము
క్రొలుజాడల వెలయింపఁ గోర్కు లలరు.

క. వదనమున నమృతరసమును
హృదయంబునవిషమునునిచె నింతులకు సజం
డదిగాదె యధర మానుచు
హృదయము తాడన మొనర్తురెఱిఁగినజాణల్.

క. ఉల్లివలె బెక్కుపొరలై
నల్లివలె నిద్రజెఱిచి నమ్మిన దాక
బిల్లివలె గాళ్ల బెనగుచు
వెల్లివలె గడవబాటు వేశ్య ధరిత్రిన్.

గీ. రణములో దేజినెక్కడు రాతుఁబోలి
యతివ మరుపోర బెల్లార్చి యంటప్రేసి
కలయనేర్చిన గోర్కులు గలయుదాక
యూరకేలబ్బు మదనసాయుజ్యపదవి.

క. కూరిమి దన మది గలిగిన
నేరము లెంచంగవలదు నెలతలవలనన్
తోరపు దిరిసెననూనెన్
సారపు దేనియలుతేలు చవిగొనునెడలన్.

క. ధన మీయవలయుఁ దొలిఁ దొలి
జన వీయఁగవలయుఁబిదప సరసులు ధరలో
ధనమును జనవును వెలిగా
వనితల లోఁగొనఁగ వశమె చనజజ్జకై నన్.

క. లోభాత్ము నొల్లరతివలు
లోభాత్ముని జేరరెందు లోకులుధరలో

లోభాత్మఁ డుడుగు ధర్మము
లోభం బఁకీర్తి నరుని లోబడఁ జేయున్.

క. ఆకులవ్రాతలు నమ్మక
కోకలు రూకలును పెలిగఁగూర్తు రటంచున్
గీకలకు వచ్చువిటుగని
కూకులువ(న)త్తులునుగోవెగొంతులమననుల్.

వ. అని దత్తకుండు పలికిన విటుం డిట్లనియె.

క. కులసతి సంతానార్థము
నిల దానీసంగమంబు హీనము పరకాం
తలు హానియనుచుఁ గాదే
వెలయాండ్రస్మజించె నజుడు విశ్వములోనన్.

క. వెఱ పుడిగి యిచ్చవచ్చిన
తెఱఁగునఁ గలయంగవచ్చు ధృతి వారస్త్రీ
చెఱకు నడు మనిన నందున్
గొఱత మెయఁదియనుభవించుగుణగణ్యులకున్.

క. దివిజులకును రంభాదులు
భువిజనులకు వారసతులు భోగాస్పద లీ

యువిదలఁ గూడెడిభాగ్యము
లవిరళపుణ్యులకుఁగాక యబ్బునె తెలియన్.

చ. క్రతువులు చేసి యాగమని
కాయము లభ్యసనం బానర్చి సు
ప్రతులగు భూసురోత్తముల
వారితనిర్జరకామినీకుచో
న్నతపరిరంభసౌఖ్యముల
నాసల నీనెడివారకామినీ

రతిఁ ద్యజియించువారలు తి
రస్కృతు లెన్నఁగ ముజ్జగంబులన్.

క. కలయికము లెఱిగి విటులం
గలయుచు ధనమాసమిగులగలుఁగకఘనులన్
ఖలులన్ సరిగాఁ జూడక
మెలఁగెడు వారాంగనలనుమెచ్చఁగవలయున్.

క. అని విటుఁ డాడిన మాటకుఁ
గనలుచు నాగరకుడనియొగటకట నేడి
వినరానిమాట నీచే
వినవలసెన్ వీనులందు వీఱిడి భంగిన్.

క. వాసి చెడుదాసివలనఁ

గాసును వీసంబు వేశ్యకతమునఁ బోవున్

దోసంబు విధవ పరసతి

యేసుఖకారిణి యటంచు నింద్రుం డనఁడా.

క. మగనికి పెటవక యింటికిఁ

దగఁదానేక ర్తయగుచుఁ దత్పరవృత్తిఁ

వగగలదై వెలిఁదిరిగెడు

మగువం గెడగూడువాఁడు మదనుఁడు గాఁజే.

క. విను వింతలైనసౌఖ్యము

లనుబొందుచు నెపుడు వేడ్కలనుదనియుచుఁదా

ననువరియై పను లెడపుచుఁ

గని తిరిగిన నేమిబ్రాతి కామ్యార్థంబుల్.

వ. అనిన విదూషకుం డిట్లనియె.

గీ. తొత్తువలనఁబోవు దొరతనం బంతయు

వేశ్యవలన నర్థవితతి యణఁగుఁ

బరవధూటివలనఁ బ్రాణంబు పై వచ్చు

విధవఁబొంద మేలు విరహులకును.

*

*

*

*

*

గీ. అనిన నడ్డగించి యశానొ విదూషక,
తగును మెచ్చ నీకుఁ దగినవారి
దొరపు చాలుఁజాలు దొలఁగుమంచు నదల్పు
కొనుచు పీఠమర్దకుండు పలికె.

క. వాసికిని వేశ్యఁబొందిన
గాసులు చేదిగును సుగతి గలుగక పోవున్
మీసాలమీఁది తేనియ
దాసియకా కితరజనులఁ దలఁపఁగ నేలా.

క. వీడియ మడుగదు గుద్దుల
కోడదు గాఢంపురతుల కులుకదు కలలోఁ
జూడదు గరగరికలు మఱి
యీడా దాసికిని జగతి నేకామినులున్.

క. కాసులు చెమ్మని యడుగదు
చేనన్నలనచ్చు రతికిఁజేరగ నెపుడున్
మూసిన ముత్తైముఁ బోలెడి
దాసి నుదాసీన మాడఁదగ చెవ్వరికిన్.

ప. అని పీఠమర్దకుండు పలికినపలుకలకు సుశీలుం
డ్లిట్లనియె.

క. శ్వేతాదులు కైవల్యం

బాతతమతిఁగనిరి వేశ్యలందునె కాదా

జాతియు నీతియుఁ గలిగిన

యా తెఱవలపొందువలన హానియుగలదే.

వ. అనిన విని మల్లఱుం డక్కఱ యెఱింగింపు

మనిన.

మ. సరసాదార్యవినిర్జితామరగవీ

సంతానచింతామణీ

వరపాథోధిశశాంక శాంకరపద

ద్వంద్వార్చనాసంతతా

దరసంవర్ధితగోత్ర గోత్రరిపుసా

ధారణ్యసంపూర్ణభా

సురభోగాస్పదశోభ శోభనమహా

చుండిసలగ్రామణీ.

క. జంభాహితవరకుంభవి

జృంభితదోర్దండసత్త్వసింధుగభీరా

శంభుపదపద్మలీలా

బంభరసోమాంబికాతపఃఫలరూపా!

మాలిని

విమతజనవిఫాలా వేదమార్గానుకూలా
శమితనకలదోషా సాధురక్షావిభూషా
హిమకరసమరూపా యిద్ధబాహుప్రతాపా
నముచిమథనభోగా నవ్యపద్మానురాగా.

గద్యము.

ఇది శ్రీమత్సకలసుకవిమిత్ర సోమయామాత్య
పుత్ర సరసకవితాధుర్య యెఱ్ఱయనామధేయ
ప్రణీతంబైన మలహణచరిత్రం
బను మహాప్రబంధంబునందు,

ద్వితీయాశ్వాసము

సంపూర్ణము.

శ్రీమత్సకలసుకవిమిత్ర సోమయామాత్య
పుత్ర సరసకవితాధుర్య యెఱ్ఱయనామధేయ
ప్రణీతంబైన మలహణచరిత్రంబను మహాప్రబంధంబునందు

శ్రీః

శృంగార మల్లాణచరిత్ర

❀❀❀❀❀❀

తృతీయాశ్వాసము

ప్రేరంగధామమంగళ
కారణకరహటలాటకర్ణాటకగాం
ధారనరనాధకృతన
త్కారగుణౌన్నత్య చుండికాశామాత్యా.

వ. అవధరింపుము సుశీలుండు మలహణున కి
ట్లనియె.

సీ. అవని నవంతికయను పట్టణంబున
వెలయ శ్వేతుండను విప్రుఁ డొకఁడు
తలిదండ్రుమాట వీనులఁ జేర్చఁ జెన్నఁడు
గురులయానతి యన్నఁబరుస నౌను
బాంధవులన్నను బరిహాసములు నేయు
విద్వాంసు లన్నను వెక్కిరించు

పెద్దలఁ గన్నను బ్రేమముల్ పల్కును
 మానులఁ బాడగన్న మండిపడును
 వైవతాంతర మన్నను దప్ప నాడు
 జపతపంబులు దలఁచినఁ జప్పరించు
 క్రతువులన్నను మాటకె కల్లలాడు
 నతిథులన్నను మండుచు నడిచిపడును.

సీ. దరిబేసులన్నను దద్దయుఁ గొనియాడు
 జైనులగన్నను సంతసిల్లుఁ
 గుచ్చితకాండ్రన్న గొండాటములు నేయుఁ
 బాపండులన్నను బరిణమించు
 మాతంగు లన్నను మఱిచేరరమ్మనుఁ
 బలుగాకు లన్నను భక్తిసేయు
 భాండికులన్నను బాయఁ డేప్రొద్దును
 గుండగోళకులన్నఁ గుస్తరించు
 జారచోరులఁగన్నను సంతసిల్లుఁ
 గట్టుపోతులఁ బాడగన్నఁ గాఁగిలించు
 నేభ్యరాసులఁ బాడగన్న నిచ్చగించు
 దూషకుల గన్నఁదెగఁబాసి తొలగఁ డెప్పుడు.

చ. వెలితలబుట్టమందులిడ

వేదదుఱుబెట్టును జూదమాడ ని

చ్చలు చని జూదకట్ట కడ

సారెకు నొడ్డున కోడిపోరు లే

బలితపుటాటకైన బయి

పందెము పెట్టును జాగిలంబులున్

వలలు ఘటించి వేటసని

వంచనలేక వధించు జీవులన్.

గీ. కుడువఁగూర్చుండి యష్ట డాకూటికడను
జందె మొకచేతఁ బట్టుక సంధ్యవార్పుఁ
గాల్గుచేతులు నెన్నఁడుఁ గడుగుకొనఁడు
విడుచుఁ గాల్మడి నిలుచుండి నడచినడచి.

సీ. మరపినన్నాసుల మాచకమ్మలఁగూర్చి
తలవరులకుఁ జెప్పి దండుగోర్పు
తివిరికొత్తములొద్దఁ దీర్థవాసుల నిల్చి
పరిహాసములు చేసి బండుసేయు
వెన దిగంబరులకు వీర్యంబు గల్పించి
సంతలఁగదియించు సాధుఁజోలి

పరచుటిల్లాండ్రను బైకొని బ్రమయించు
దనుదానె బ్రమయించి ధనము దివియు
మెరిసిపో నింటివారల మేలుకొల్పి
తవిలి దొంగలచేతికి దాల్చునిచ్చి
రూఢిదాతను గొంతిగొట్లాడఁ బెట్టి
నిక్కి తననీడఁ దనుదానె వెక్కిరించు.

సీ. పాంచరాత్రికమన్నఁ బాడును దిగునామ
మరిగూడుకొని యడియఁడ నటంచు
బంతిసబ్బమటన్న బరువెత్తు బూడిదె
పెండెకట్టులు చాలఁ బెట్టుకొనును
కాకొల్లిపరసన్నఁ గదలును నెదురుగాఁ
దలవిరఁబోసుకొ దాటుకొనుచు
శివసత్తి చెమ్మన్న గవుదలు మెడనిండఁ
బూతఁచెందిరమును బూసి వెడలు
చెలఁగి రాజులతంతన్న చిమ్మటరుగు
బడుచుగల పాటఁబాడుచుఁ బాత్రలాడు
బాలుచు పడ్డర్థనంబుల పూతకోక
యనఁగఁ జరియించుచుండె నయ్యవనిసురుడు.

సీ. వలను మీఱఁగఁ జంద్రవంకతోఁ దిరు నాము
 పెట్టి గందపుగీరుబొట్టమర్చి
 నడుమ విభూతి నిండఁగఁ బూసి చూలోన
 జక్కబొట్టును దిరుచూర్ణమునిచి
 చిగరుగోళ్లను జాటు సిగ నిక్కఁగావేసి
 కదలిపూతేకులు గానఁ జెరివి
 నెఱికదుప్పటి కొంగు నేలజీరఁగఁ గప్పి
 వెలిదూలగోణామువేళ్లనిడిచి
 కప్పవెట్టిన మునిసండ్ల కడలు విడఁముఁ
 జప్పరింపుచు బెదవులు సందుకొల్పి
 గిరుకు సంబువు కాళ్లను నొఱయమెఱయ
 నిక్కుచును నీలుచును వట్టిసీమతోడ.

సీ. జంతలఁగనుఁగొన్న సరసంబులాడుచుఁ
 జెడిపెలఁగనుఁగొన్నఁ జేరఁజనుచు
 భాండీరులనుగన్నఁ బ్రాణంబులొసఁగుచు
 దాసకాండనుగన్న నాసఁడుచు
 దేబెలఁ గనుఁగొన్న వాబల్మిఁ జూపుచు
 దాసికఁతైలగన్నఁ దారసిలుచు

దాసిజనముఁగన్నఁ దకపికల్ వెట్టుచు
ద్రాగుఁబోతులఁగన్నఁ దనిసినగుచు
జారులను గన్నఁ జప్పట్లు చఱచుకొనుచు
వేశ్యలను గన్న మోముల వ్రేలఁబడుచు
బందెతలఁగన్నఁ గదలక యండగొనుచు
వితయునుగన్న దూరంబు వేగజనుచు.

క. మరగి కడునప్పురంబునఁ
దిరుగుచుఁ బెనులెస్స దేశద్రుమ్మరి యనఁగా
బరికించి యెల్లఁచోటుల
పెరవారగ వెట్టివేసి విరిసినపిదపన్.

క. విటతాటకియను లంతెయు
నటలంబడి సొక్కి సొక్కి నదమదమై తా
నటునిటుఁ బోవను జాలక
చిటిముడిచేఁ గాసులెల్ల చెల్లఁగఁ గొఱకెన్.

క. శతవర్షంబులు వెల్లిన
యతికష్టపు జంతుగాన నదియున్ వానిన్
గతిచెడి నవ్వక పిలునఁగ
బతిచెడియయ్యింతిపొందుఁ బాయకయతఁడున్.

చ. మునుకొని పట్టుగొట్టియల
 మ్రుచ్చిలి రాత్రులఁ దెచ్చియిచ్చు నొ
 య్యనఁ దెరవాటుగొట్టి కల
 యర్థము దానికిఁ బెట్టుకావటం
 గనలుచు రేయునుం బగలుఁ
 గట్టెలు నీళ్లును మోచు పారునే
 పనులకుఁ దానె పంచఁగల
 పాటులనుంబడు నెల్లభంగులన్.

చ. తటతట దంతకాండములు
 దాఁకగఁ బ్రక్కలు వీపు వంపఁగా
 జొటజొట నీళ్లుముక్కులను
 జూడ్కులఁ గ్రమ్మఁగఁ గాల్లుఁజేతులున్
 చుటచుట గోరబోర నెటు
 చూచినఁ దానగు శీతవేళలన్
 దుటదుటఁ బొటుచున్ బనులు
 దూకొనిచేయును దానికెప్పుడున్.

ఉ. ఎండను భూమి వత్సలయి
 యెల్లెడ శేషఫణామణి ద్యుతుల్

గాండకరప్రభం బెనుపఁ

జాలి తృణంబు తరుప్ర కాండముల్

మండఁగఁ బూట్టయుం దలయు

మాండఁగ నిప్పులు చల్లువేసవిఁ

కొండల కేఁగి యాకలముఁ

కూరలుఁ గాయలు దెచ్చు దానికిన్.

చ. పిడుగులు వ్రేసి నల్గడల

బ్రేలిపడఁ బెనుగాలి రువ్వనన్

సుడివడఁగొట్ట మేఘములు

జోరున బాములు వ్రేల గట్టిన

ట్లుడుగక మిన్ను దూటుపడె

నో యన బెఁజడివట్టిమోదఁగా

జడియక వానకాలమున

సారెకుఁజేయును దానికిం బనుల్.

క. తలయొడ లెఱుంగక యీగతి

వలచికిడుం దిరిగి దాని వలఁబడి దానున్

సలుకాల నిలువదీఱక

మెలఁగంగా నొక్కనాఁడుమెలఁతుకయంతన్ .

క. తలకడక యోహాత్రం

బలరంగ నయ్యమ్మపూజ కలుగున నేనా
తలంబ వసవ్రుడును చాచికె
దలకుచుచానున్న నిజ తుదాదాశిశ నుడున్.

గీ. పాటిసగరితోటపై గానలున్నట్టి

వారికన్న మురగి బీరముగను
కోట వెలుగు ప్రకాశంబుగను
విరులు చాలగ నోసి వేచినిమిదిన్.

క. తడవాయె ననుచు గామిని

కడు చిట్టనో మిన్న కేనిగ గట్టి నో కొనిమిల్
వడి నేమిసేతు నిక నని
వడి దప్పకయుండ నతడు నగునని గాగన్.

క. మంకుతనంబున హేయపుం

బంకములో నొక్కపూవు బడుటయు నొక
శంకించి తివియ నోడుచు
శంకరు కర్పణమటంచు జనియెను కేగిన్.

వ. చని ముందటంబెట్టిన మందనద

పుండుట కేమినిమిత్తంబు, అని విశ్రాంతియును

బుట్టిన నిన్నుఁ బావనునిజేసితి కృతఘ్నుండవై
మఱచితే యని యదల్చిన నతండును గజగజ
వణంకి యియ్యపరాధంబు సహింపుమని పదం
బులు కెరంగిన శిరంబుఁదన్ని విదల్చుకొనుచుఁ
గోపావేశంబుననుండె నంత వనపాలురు మేలు
కాంచి తలవరుల కెఱిగించిన.

క. కొలకొలన పట్టు నేచని
యిలుచుట్టుక వాని దాని యిలజ్ఞేనికడన్
తలవరుల నిల్చి వారల,
దలిరులును చెచ్చి చూపఁదగునే యనుచున్.

క. ఇలఁ దిట్టుకొంచు మోదుచు
నులుకం గదియంగఁ గనలి యుద్యానములో
పలి కెట్లు వేడుచొచ్చెన్
తలఁ కించుక లేక యనిన ధరణీశుండున్.

గీ. చంపవలదు వీండ్ర సర్వస్వమును గొని
విడిచి యిప్పురంబు వెడలద్రోయుఁ
డనినఁ దలవరులును నట్ల వారలచేతి
విత్తమెల్లదోచి వెడలద్రోయ.

క. అర్థము నను గడుపుచును
నర్థమును దాగి వేరునది నుండునాకా
వ్యర్థపు మూఱు నువార కె
యర్థమునకుఁ బొగిలిపొగిలియనున్ముఖతొంగె.

వ. అంత సతతమును వద్యయూగి వేదము గ్రాగి
శరీరంబు దొఱుగుటయు యమవేదములు
బలమైచి వానిబట్టికొని పోయి జనునియు
దటం బెట్టిన బిట్టుమిట్టిపడి యతండును.

గీ. చిత్రగుప్తులఁ బలిచి యూచెడుగు చేసి
నట్టిదోషంబు లేమేమియనిన వాగు
కవిత వీక్షించి వానిపైఁగననిపడుచు
దేవ వినుమని చెప్పిరి తేటపడగ.

సీ. శశుహత్య లన్నను బదు నేడుగడులు
శ్రీహత్య లన్నను జెప్ప నదిది
శిశుహత్య లనిన నెంచెదము మేమనరాదు
బ్రహ్మహత్యలు వే లడరిమితములు
నర్భదంబులు దాటు నటు భ్రూణహత్యలు
చౌర్యవర్తనములు సంఖ్య గడుచు

బరదార సత్వముల్ పరికింప మితి లేవు
తక్కుదోషములు లెక్కలేవు
కడలి తరంగలైన నుడుగణంబైనను
నిసుకరాసులైన నెంచవచ్చు
వీడుచేసినట్టు వివిధపాతకములు
తలఁప బ్రహ్మకైనఁ దరము గాదు.

వ. అనుటయు దండధరుండు మండిపడి వానిం
జూచి నిజకింకరులతో నిట్లనియె.

సీ. పరనతిపై దృష్టిపఱపినఁ కన్నుల
నెఱ్ఱఁగ్రాగినయట్టి యినుముఁబోయుఁ
డితరాంగనలయిండ్ల కేగిన పదముల
నాటుండు క్రొవ్వాడి నారసములు
మొనసి యొండులసొమ్ము ముచ్చిలుచేతులఁ
జొనుపుండుసూదులు మనిసి నినిసి
యన్యకాంతలచన్ను లానినయురమున
నెత్తుండు కరంగిన యినుపముద్దఁ
జేరి కొండెంబు నొరులకుఁ జెప్పినట్టి
జిహ్వాగత్తుల నింతింత చీటి విడుండు

మించి యన్యాయవిత్త మార్జించినట్టి
కుటిల దేహము అంపాగోయు జిహ్వ

గీ. ఇతరకాంతలఁ ననుబోప నిష్కరించి
యనురినురవగా నలవంగి నొడ్డుకొన
యల్లచోటఁ గ్రుంగి యట్టి లోహ
పాత్ర నెల్లొడు కమంగ్రుంగి భస్మముగా

ఉ. పల్లము కాలంబు నపుడ
నెరుపలు చుట్లఁగ్రేసె నెరుపెటక
గొట్టెడు కర్పటాదవీయ
గ్రహంబు ప్రాప్తము చేల్లె నొంబంబు
గుట్టెడు గోరికగోరి ముకు
గోళ్లను ముత్తొడు తట్టలోహంబు
నట్టనఁ బోల పొట్టనిడి
చర్మము నీయుడు తిత్తి చోపుడు

వ. అనుటయు 'దేవా! ముగియ'క్కనా
త్రంబున వేశ్యకుం బూవులు గొని
నపాత్రస్థంబున నొక్కపుష్పంబు
తనకుం గొఱగామి నివార్పణంబు

చెప్పిన మహాభుజంగంబునకు బజనిక చూపి
నట్టుం బలె నమ్మాటకు నుపశమించి యతని
నీరాత్రి రంభానంభోగంబు చేయించి పిదప
దండంబున దండింపుడనిన వారలు దండధరు
నానతిం జని యావృత్తాంతంబంతయు నెఱుం
గ రంభ కొప్పంజెప్పిన నారంభయు నతని
యభ్యంతరగృహంబునకుం గొనిపోయి.

గీ. హంసతూలికపాన్ముపై నతని నునిచి
యుచితగోష్ఠుల మెల్ల నె హృదయ మెఱిగి
యిష్ట మొనరించి యధిక సంతృప్తుఁ జేసి
బుద్ధి చెప్పంగఁదొడఁగె నష్టవృక్షబోడి.

* * * * *

క. ఒకపుష్పము సర్వేశ్వరు
నకు నిడి కాంచితివి నీవు నవ్యసుఖం బి
ట్లకలూ శివు నర్పించినఁ
బ్రకటంబుగఁ బడయరాని పదవులు గలవే!

చ. ఈయింద్రుఁ డీ కుబేరుం
డియసురపుఁ డీయగస్త్యుఁ డీపద్మభవుం

డీయురగశాయి మొదలుగఁ
గాయజహరు సేవఁ గాచె ఘనులై రెపుడున్.

క. అన రంభతోడ వాఁడి
ట్లను నా కివియేల యింక నతివా, నీతో
డనుగూడు సౌఖ్యమునకును
బ్రణుతింపగ నజహరీంద్రపదవులు సరియో?

వ. అనుటయు రంభ వానితో నిట్లనియె.

గీ. ఉఱకె త్రెడ్డునాకి యుపవాసముడిగిన
ఘేల చిన్న పనికి నింతవినఁగ
హరుని నాల్గుజాము లర్చింపు మఖిలసౌ
ఖ్యములు దాన నీకు నబ్బఁగలవు.

* * * * *

గీ. సౌఖ్యమనుభవింప సంతతపుణ్యంబుఁ
బోవు మూలధనము పోయినట్లు
వరుసఁ బుణ్యధనము వధిలునట్లుగా
నిత్యసౌఖ్య మంద నేర్చు టురవు.

* * * * *

గీ. మలముఁ దోలు నెమ్మొకలును శ్లేష్మంబును
మొదలుగాఁగనైన ముఱికి డొక్కఁ

జూచి లంజెల్లెల్ల జొక్కుదు రూరక
యిందునలన సౌఖ్యమేమిగలదు.

గీ. జనకునాన నీడు జనయిత్రి మీదాన
ప్రాణసఖునిమాన భర్తనాన
గురువులాన శంభుగొలువవే యనవుడు
మూఢుడతడు చెవులు మూసికొనియె.

గీ. అపుడు రంభనూచి యల్లిన నన్వచు
నూరికున్న బలికె వారిదాసి
శ్వేతమయ్య, చనవుఁ జేకొను నామీది
మాన నేయవయ్య, యక్కమాట.

గీ. మోచి యుల్కిపడుచు విదలించుకొని తేచి
యింతమాత్రమునకు నింతయనినఁ
జెప్ప మేమియైనఁ జేసెద నీమాట
యనిన రంభ పలికె నతనితోడ.

క. అచటస్థితి బాహ్యంత
శ్శుచివై యీనాల్గుజాలు సోమార్థధరున్
రుచితోఁ బూజింపుము కృ
ష్ణచతుర్దశి నలుప మేలు జాగరమునకున్.

క. సరమేశునాటిరాత్రి

బరికించిన దమకు నిలువ భార మటంచు
దురితంబులు నిద్రాకృతి
సురమునిముఖ్యులకు నైనఁజూడ్కులఁ గ్రమ్మున్.

వ. అని చెప్పి రుద్రాక్షభూతిభూషణుం గావించి
నిజోద్యాసమున నున్న శివ లింగంబునకు
మ్రొక్కించి గంధపుష్పాక్షతలు, ఘాసదీప
నైవేద్యంబులు సమర్పించి సర్వేశ్వరున కర్పిం
చుమని యతనికరంబున కొండొండె యందుచ్చు
చుం బ్రయంబున.

నీ. అర్కపుష్పంబులు నభవునిఁ బూజింపఁ
బరధనాహర మహాపాపమణఁగు
దూర్వాంకురంబులు శర్వునిఁబూజింపఁ
బరసతీసంగమపాప మణఁగు
తులనీదళంబులు ధూర్జటిఁ బూజింపఁ
బరనిందచేనైన పాప మణఁగు
మారేడుదళముల మఱి శివుఁబూజింప
బ్రహ్మహత్యాదిక సంకమణఁగు

నస్తగంధంబుల నభవునిఁ బూజింపఁ
బరహింసన క్రియాపాపమణఁగు
భూప మర్పింపఁ గలుషనిరూమకరము
దీప మర్పింప నజ్ఞానతిమిర మణఁగు
నక్షతలఁ బూజ సేయఁ గామ్యార్థమొదవు
భవునిభావింప సాయుజ్యపదము గలుగు.

క. వెలిదమ్ములఁ గెందమ్ములఁ
గలువలఁ జెంగల్వవిరులఁ గాంచనములఁ దు
మ్ముల మఱి దుత్తూరంబులఁ
గలయఁగఁబూజింపుమఖిలకలుషములఁగున్.

క. విమలంబుగ నై వేద్యము
నమరఁగ సర్వేశ్వరునకు నర్పించిన రా
జ్యము గల్గు వీడియమ్మున
సమితంబుగ సౌఖ్యమొదవు ననవరతంబున్.

గీ. అనఁగ నతఁడు శివుని నట్ల నాలుగుజాలు
నోజ మేలుకాంచి పూజ సేయ
వేగ వచ్చినంత వేవేగ జముభటుల్
వచ్చి రంభ యింటివద్ద నిలిచి.

మంత్రములు

నిన్న నేమిట పుట్టితిని
 నీచుండు కృష్ణ-కనున్న నా
 ఉన్న వారములకు నీ గొప్పము
 నన్నివాడని మననం
 కన్ను విచ్చియుండు నాకు భయం
 కంఠముగదాను నేని దా
 సన్న వర్తనుడైన నీ కృప
 సమ్మఖిని నీ కృప.

గీ. జముడు మందుచు నాని పై నాకు నీరి
 యరుగుదేరంగ నివదూరి అనిన నిలుచి
 వరవిమానంబుగ గొనును పచ్చటయును
 వాచి వెలుగంది మది గుండు చోడ్చుమాట.

క. భూతపతియాజ్ఞ వచ్చిన
 నాతత మతం డగ్గినచ్చు నగు నేమిటి
 పాతకున కడ్డ నేటికి
 నీతెలుగెఱిగింపు ఉదయ సంతయు వారల్.

క. శివరాత్రి నాల్గుజాలును

శివుని బూజింప నొండె శివనామంబుల్

శివలాంఛనములు దాల్చును

శివుఁ డతఁడేకాక మర్త్యజీవుఁడె చెపుమా.

న. అనవుడు సజ్జముండు శివదూతలతో మును
మార్కండేయునికై శివునిచేతం బజినపాటులే
చాలు మీమహత్త్వంబు నెవ్వ రెఱుంగం
జాలుదు రని నమస్కరించి జముండు నిజస్థా
నంబున కరిగె నంత నాశ్వేతుండును విమానా
రూఢుండై శివునిసన్నిధికిం జని సాష్టాంగదండ
ప్రణామంబు లాచరించినం జూచి సర్వేశ్వరుం
డతనికిఁ బ్రమథపట్టణంబుఁగట్టెంగావుననుత్తమ
గుణంబులుగల వారాంగనలంగలసినవారలకు
మోక్షంబు సిద్ధింపకుండునేయని సుశీలుండు
చెప్పిన విద్యానిధియు నది యట్ల తప్పదని
యందఱు నుపచరించి పొండనియనిసిన వారును
మలహణుండును జనుదెంచి రంత.

క. ప్రాచీవధూలలామ ప్ర

తీచీ సతిమీద నగవుదీపింపంగా

పైచిస మహాకవికణ మనం
ప్రభాచర్యస్ఫురణ నరణి పదమట్రవాలెక.

క. ఇనుం ఉపరజూధి రికి మా
ద్యునం దోచిరి పెంపునదో పొలుపొంద నభి
బనుదంకికి నియనంకల
గనకపుఘంకికలు సురలు గట్టిరొ యనంగెన్.

క. వలిచెంగావులుం గపురపు
గుళికలు పరితాప మణింబుకొట్టకై దివిజుల్
మలహంబు కొనగూర్చిరొయన
నెలకొనె నీరసముతోడ నింగిరి జన్మల్.

మ. అట కాంచెన్ ధరణిసురుంబు నననం
ధ్యావేళ వేలాగ్రన
ర్యటనేందీవరసాంద్ర కందళిమరిం
దానందభారావళీ
నటదిందిరిరబృందతుందిలనదా
నందేందిరానందివి
స్ఫుటగానామృతసారసారముం గన
ద్యూసారకాసారమున్.

చ. (?) వ్రతమున లోన దేటి యను
 ౪౯ ముకుళించెడి తమ్మి యొప్పె నా
 రతి సఖిని బరండి వల
 రాజు రవాజు రథాంగరావముల్
 హితమతి నేకతంబ తగ
 నిందిరన ర్తనశాల యానిశా
 పతి చెఱఁచిక్కి కూయు పసి
 బాలికఁ బొంద వధూటియో యనన్.

సీ. ఇంచుసయ్యెదక్రేవ నించుక గాన్పించు
 శచిదేవి దాపటికుచ మనంగ
 విరహులపై దండువెడలంగఁ దమకించు
 వలరాజు కెంపుగోవడ మనంగ
 ఘనజగన్మోహనగంధచూర్ణం బిడ
 రంజిల్లురత్న కరండ మనఁగ
 సమరేంద్రముఖ్యు లొయ్యనఁ గ్రోలనిచ్చినఁ
 గొమరారు నమృతంపుఁ గుంభమనఁగఁ
 గాయసిద్ధికి సిద్ధసంఘంబు తెల్లఁ
 గూర్చుసిద్ధరసంబుల ఘటికయనఁగ

నమరు రతిదేవిమోహినితుద్దయించి పాద
నిందుఁ దుదయించు లోకనాథుని కనుగను.

వ. అంత నామాహుడును సంఖ్యాస్పృశ్యు
బులు దీర్చి పుష్పసుగంధిని కూచి నుండి
తోడ నిట్లనియె.

క. ఉడుగని విరహానిమునఁ
బడి వడి గడునొచ్చి మిగుల విరహవారికా
గెడగూర్పుకంటఁ బూజ్యము
వడి బాసఁ దలఁచుకంటఁ బాపము గూడ.

గీ. విరులు గంధంబు మిగులను వట్టి యగును
చెలులపూటలు చెప్పుకుం యేదలగును
ప్రాణపదమైన యెంగనఁ బాయుకంట
మఱియు దుఃఖంబుగొనొ మమ్మహం దలంప.

ఉ. మక్కువఁ బుష్పగంధి పుర
మర్దనుసన్నిధి నాటలాడి తా
నిక్కువ కేగుదేరఁగ ర
తీర్వరు పట్టపుటేనుఁగో చునన్

జెక్కుల మించుతేజమును

సిబ్బెపుగుబ్బలు మందయానముల్

చొక్కపుఁ గాంచికారవము

సొంపును నామదిఁ బాయదెప్పడున్.

చ. నిలిచినయట్టితావునను

నిల్వఁగ సైఁపదు డెంద మెంతయు

గలచినయట్టు లయ్యెడును

గంటికి నిద్దరరాదు దేహమున్

గొలుపక లేచిన ట్లగుచుఁ

స్రమ్మరిలంగను సైఁపవచ్చునే

కలదొకొ పుష్పగంధి నిఁకఁ

గన్గొనుభాగ్యము నాకు నిమ్మొయిన్.

న. అనుటయు సుశీలుండును మలహాణునిం జూచి

పుష్పగంధి జనయిత్రిహృదయం బరసెవచ్చెదఁ

జింతింపకుండుమని యతిరభసంబునం జని మద

నసేనం గనుంగొని యిట్లనియె.

క. ధనము గడియింపవచ్చును

విను మెవ్వరికైన మంచివిద్యయుఁ బుణ్యం

బును గీర్తి గలుగు బాండులు
వనితా, ఘటియింపరాదు వసుమతిలోనన్

క. మలహణ పుష్పసుగంధులు
వెలయంగాఁ గూడి చదువ వీనుల కింపై
యలవడు పరమానందము
తలఁపఁగ నిపుడేల పాసి తక్కరొ, యనినన్.

క. నెట్టుకొని వట్టి మాయలఁ
బెట్టకుమీ నీవు మీనుష్టి లక్ష్మీతల్
పుట్టించి వేయుమాడలు
వెట్టక మరునైనఁ బూట పిల్వఁగ నీయన్.

కీ. కుడువఁ గట్టలేదు కొండక తనవంక
వట్టి నింద పడఁగవలసె నుజ్జక
చదువు దయ్యమెఱుఁగుఁ జాలును బదివేలు
వచ్చె నతనిపొందు వలదు మాకు.

క. మలహణ సుద్దులు చెప్పకు
తలఁపఁగ వెనుకటివె చాలుఁ దక్కినవేమో
తెలుపుము పురిలో వార్తలు
కలివోసిన నుట్లవంకఁ గనుఁగొనఁ దగునే.

ఉ. ఎక్కినవానికిం గుఱుచ

యేనుఁగటన్న విధంబు దా మదిం

బొక్కుచు నల్లనాటి మన

పుష్పసుగంధి యటంచుఁ జూచెనో

మక్కువగలెనేని వెడ

మాటలు మాయలు మాని గ్రక్కునన్.

రొక్కము వేయుమాడ లిటు

రోవెలఁ దెమ్మను మొక్కపూటకున్.

వ. అనుటయును సుశీలుండు పుల్లసిల్లి యేదియు
నాడలేక మగుడంజనియె. పుష్పగుంధియుఁ
జాలమార్గంబునం జూచి పురపురం బొక్కు
చున్న నతిమూఢుండైన యవ్వైశ్యుండును.

సీ. మొగమెత్తకుండినఁ దగిలి వీడియమింద

యనుచుఁ జేతులువట్టి యదుముకొనును

జూడ కూరకయున్న సుద్దు లేమందువు

చెప్పమంచును మీఁదఁ జేయివేయుఁ

బలుక కూరకయున్న బాపులే నీవలె

బండుకోరాదని పట్టుఁ జెయ్యి

గదియ కూరకయున్నఁ జదువులు చదువుచు
నిది మేలుకాదని యెత్తుకొనును
గన్నుమూసిన పొట్టిరాగాలు నేయు
నదరిపడి మిన్న కేనియు నావులించు
నిదురవోసేడు మేల్కొని నిలువసేడు
పెలికి నేగిన చానును పెంట నరుగు.

క. నిలుకాలనిలువనీయక

కలుషాత్ముడు బాధపెట్టఁగా విధి నాత్మక
బలుమాటు దూఱుఁ గోమటి
కొలయెక్కడ గలిగెనంచుఁగుందుచునాత్మన్.

సీ. మందులు పెట్టితో మఱగి మాపటినుండి

గుండె దీసినదనుఁ గొంతతడవు
పైత్యంబుగానోపు బగబగమనుచునో
కొలుపుచున్నది యను కొంతతడవు
తలనొప్పి ఘనమోరి తల యారదోయని
కూతలు పెట్టును గొంతతడవు
కనుదృష్టి దాఁకఁజోలును నాకు నని యావు
లింతలు పెట్టును గొంతతడవు

కడుపులోనంటుసొంటేమొ వడిగ నిపుడు
కుట్టుచున్నది యనుచుండుఁ గొంతతడవు
తివిరి దయ్యంబు పట్టెనో దేహమునకు
గుణముగా దనుచుండును గొంతతడవు.

క. పుటవాకంబగు వేదన
నెటువలె సైరింపవచ్చు హృదయేశ్వరు కాఁ
గిట సౌఖ్యజలధిలోపల
నటయంతయుఁదెలియ నోలలాడక యున్నన్.

క. బెడిదమగు విరహవేదన
వడివేగగ వీనిచేత బాధయు నయ్యెన్
వడి గోరుచుట్టుమీఁదను
నడరఁగ రోకంటిపోటు ననుచందమునన్.

క. అసియాడెడు నెన్నడుమును
వసివాడిన దేహుతయు వాడినతెప్పల్
దెసలాలకించువీనులు
కనుగందిన నెమ్మనంబుఁ గదురగ నంతన్.

క. అలుగుచు నలుగుచు గలఁగుచు
నలికుంతల వానిబాధ నటువడుచుండెన్

పులిచేత చిక్కువడి మదిఁ

గొలుపక పొరలాడు జింకకొదమయ్యబోలెన్.

వ. ఇట్లు పుష్పసుగంధి వేగించుచుండె నంత
నక్కడ సుశీలుండును జని మలహాణుం గనుం
గొని మదన సేనయాడిన కర్ణకతోర వాక్యంబు
లించుకించుక సూచించిన నతండు నిట్టూర్పు
నిగుడించి యిట్లనియె.

సీ. ఏ నేల చదివితె నెలదీగెబోడితోఁ

గవగూడి చదువెల్లఁ గడమలేక

చదువుదుఁగాకేమి జలజాస్య దానేల

నాతోడునీడయై నడవఁ దొడఁగె

నడచుఁగాకేమి నా నయనచకోరంబు

లిందుబింబాస్యపై నేలవ్రాలె

వ్రాలెఁ గాకేమి యావనితకు నాకును

హృదయంబు లవియేల నేకమయ్యె

అయ్యె నైనను గాకేమి యలమృగాక్షి

కకట, యెుప్రాయ మదియేలయలముకొనియె,

నలముకొన్నను గాకేమి చెలియ నన్నుఁ

బాతకపుదైవ మిట్లేల పాయఁజేసె.

సీ. కానంగ గలదొకొ కమలాయతాక్షిని
 గలలోననైనను గన్నులార
 నానంగ గలదొకొ హంసేంద్ర గామిని
 చనుదోయి యురమున జాదుకొనుచు
 గ్రోలంగ గలదొకొ గురుసీలకుతుల
 యధరామృతముచవు లాత్మ దనియ
 భావింపగలదొకొ భామాలలామహో
 నసమాసరతికౌశలనుభవము
 విసంగగలదొకొ యొకనాడు వీనులలర
 దరుణి మునుబోలె శంభుగీతములు పాడ
 నిలువ గలదొకొ యొకనాడు నెలతగూడి
 లీల మెఱయంగ సంగజకేళి దేల.

సీ. అంగసమధురోక్తు లాలకించినిగాని
 వీను లన్యులమాట విసంగరోయు
 వెలదివిలాసంబు వీక్షింపనే కాని
 చూడ్కు లన్యంబును జూడరోయు
 గలకంఠి తనువల్లి గొంగిలివనె కాని
 తనువన్యకాంతల దాయరోయు

జలబాష్పి కెమ్మోవి చవి గూసవే కాశి
 ఆహ్వా యస్యంబు రుచిరహోయం
 జిత్త మన్యంబు గలనైన పేరహోయం
 గోర్కు లన్యంబు లెవ్వియుఁ గోరహోయం
 దలంపు లన్యంబు లెవ్వియుఁ దలంహోయం
 గలనకో సుమగంధిని గలయ నాకు.

క. పనిత నెడబాయజూయ
 తనువున నిడుకొన్న పుండు తా సర్వభూ
 డనయము నొందులతనువులు
 తనవలెనే నేయకునికే నగనా తనకున్.

గీ. పెండ్లికిని నాకుఁ బొందులు పేలుపేరి
 ప్రాణములు పేలుచేసెను బాపిచాలి
 బ్రహ్మ యిరువురి తనువులుఁ బ్రాణములును
 నేకముగఁ జేయఁజాలెను నింకేమి గలదు.

క. వేడుకఁ బుష్పసుగంధిని
 గూడుండేనాళ్ల వలెను గొనకొని మూస్కొ
 గూడుకొనె నొక్కలెక్కను
 నీడుగ నలతమ్మిచూలి యీ దివసంబుల్.

సె. చొక్కపు ముద్దునెమ్మొగము
 సోగమెఱుంగును నోరచూపులుక
 చొక్కని గుబ్బచన్నులును
 జెల్వగు నీవరరూపపైభవం
 చక్కట నామనోంబుజము
 సంతె నమస్తము పించి యెంటి నీ
 నెక్కడనున్నచొసపు మ్మ
 గేతుణ, పుచ్చసుగంధి, చెప్పవే.

గీ. కన్న విచ్చిసపుడు కాన్పింతు మనసున
 గన్నమూయ నెదుట గబలకుండు
 పట్ట జిక్కువడపు ప్రాణేశ్వరీ, యింత
 యింద్రజాలవిద్య మెఱిగి తెల్లు.

సీ. నీముద్దుమాటలు నిరంతంబు వినఁగోరి
 తవిలి నావీనులు తపము సేయు
 నీగుబ్బచన్నులు నెమ్మి గొంగిట జేర్వ
 దవిలి నాహృదయంబు తపము సేయు
 చక్కనినీమోచిచవి యానఁగాఁగోరి
 తవిలి నానాలుక తపము సేయు

సీమోహనాకృతి నిరతంబుఁ జూడంగఁ
దవిలి నాకన్నులు తపము సేయు
నీవిలాసంబు నాదూత్య నెలపుకొల్పి
తలఁపులన్నియు నినుఁగోరి తపము సేయు
బ్రాణములకును బ్రాణమై వరగు నీవు
ఉవిద, నినుఁబాసి యెబ్బంగి నోర్చువాఁడ.

చిట్టపాఠ్యము

సీ. అంబుధి దావాగ్నికై న నోర్చునుగాని
యోర్వలేదు నదీవియోగమునకు
నబ్జారి రాహువుకై న నోర్చును గాని
యోర్వఁడు తారావియోగమునకు
హరుఁడు హాలహలాగ్నికై న నోర్చునుగాని
యోర్వఁడు గౌరీవియోగమునకు
నభ్రంబు పిడుగులకై న నోర్చునుగాని
యోర్వలేదు తటిద్వియోగమునకు
నతనుఁ డీశ్వరునయనాగ్నికై న నోర్చు
గాని యోర్వఁడు రతివియోగంబునకును
విశ్వభయదోగ నిర్వృగ విరహనహ్ని
నువిద నినుఁబాసి యేభంగి నోర్చువాఁడ.

ఉ. జక్కన లుక్కుదక్క జలం

జంబులు సుక్కం జకోర రాజియ

న్నెక్క వియోగు లుక్క తటి

నీశుండు నిక్క మనోజు పంతుముల్

దక్క ముదంబుకెక్క గుము

దంబులు చొక్కం దమంబు మక్క నా

చుక్కలతేడు వేడిమిచె

చూపెగదే వడిఁ బ్రాణనాయికా!

ఉ. హాలహాలంబు గ్రమ్మట ను

దగ్రతం బుట్టెనొ చండభానుఁ డా

భీలత నన్నిమూర్తులను

భీకరభంగిని గాయఁజొచ్చెనో

గాలుని తీవ్రమా ప్రళయ

కాలమహానల మేగుదెంచె నో

ఓలిమిఁ జంద్రరోచు లిటు

లుండునె చూడ్కికిఁ బ్రాణనాయికా!

చ. ముదిరినసాంద్రచంద్రికలు

మొత్తపుచంచుపుటంబులందిడిక

గుదిలిచి చించి చీటి కడుఁ

గ్రొవ్వి న వెన్నెలగుజ్జ ముక్కునన్
ముదితల కందియిచ్చుచుఁ బ్ర

మోదము నొందెడు నాచకోరముల్
కదిసిన నీదుకన్నుల వి
కానము దోచెను ప్రాణనాయికా!

ఉ. వాలికలై మనోజభవు

వాలికలై సరసాలిచారు దృ

క్కేలికలై చకోరముల

కేలికలై కమలాలిహల్లకో

న్మాలికలై సుగంధనన

మాలికలై న భవన్మనోజ్ఞ దృ

గ్గాలికలీనఁ జేసి మది

జా లిక మాన్యుము ప్రాణనాయికా!

ఉ. ఇక్కిలి దక్కి నిక్కి మెఱుఁ

గెక్కి మొగెక్కి బిగెక్కి మిక్కిలిన్

గ్రిక్కిరి సొక్కమానమయి

గ్రిక్కినఁ బక్కున విచ్చునోయనన్

విక్కటి లుక్కుమిఱి తగు
 బింకపుసీచనుదోయి మాటునక
 జిక్కిన నేమొకాని మరు
 చే బడరాదికఁ బ్రాణనాయకా!

చ. వెర విక నేది నా కకట!
 వీడె మనోభవుఁ జేగుదెంచె వి
 స్ఫురదళిశింజినీవికచ
 సూనశిలీకథనుఁపికావళీ
 వరకలకంఠకాహళర
 వస్ఫుటకంపిత భూర్భువస్సువ
 శ్చరుడగుచుక బ్రతాపమున
 నల్పేడిదేమికఁ బ్రాణనాయకా!

ఉ. ఎక్కడ నేదరింతు నిక
 నేవగఁ బట్టుదుఁ బ్రాణవాయుపుల్
 చిక్కితి మన్మథాగ్నిఁ గడుఁ
 జేసెడి దే మికఁ గంబుకంతి, యో
 చక్కనికీరవాణి, జల
 జాతవిలోచన, పుష్పగంధి యే.

చక్కటినున్నదానవుని

జంబుగ నా కెలుంగంగఁజెప్పవే.

ఉ. న న్నెడఁబాయఁజాల మోక

నాటికిఁ గంటికిఁ జెప్పకెనడిక

గ్రన్ననఁ గప్పకొందు వినె

కంతుని బారిని దూరఁజెప్పితే

నన్న యెఱింగి మున్న రతిఁ

జల్లనితీయని ముద్దుకొఁగి ని

కెన్నఁడు నాకు నిచ్చెదు మృ

గేతుణ, పుష్పసుగంధి, చెప్పవే.

వ. అని విరహవేదనం బొగిలి పొగిలి మున్ను పుష్ప

సుగంధియు దానుం గూడియుండెడు నుద్వా

నవనంబులోపలికి నరిగి యిట్లనియె.

నీ. హరిణంబ, కానవే హరిణాయతాక్షిని

మధుపంబ, కానవే మధుపవేదన

హంసంబ, కానవే హంసేంద్ర గామినిఁ

బులినంబ, కానవే పులినజఘనఁ

గలకంఠ, కానవే కలకంఠకంఠిని

గిసలయ, కానవే కిసలయ్యాష్ఠి

నవలత, కానవే నవలతాతన్విన

గీరంబ, కానవే కీరవాణ

గానవే రంభ, రంభోచితాండయుగళ

చక్రవాకంబ, కానవే చక్రకుచన

బుష్పవనవాటి, కానవే పుష్పగంధ

జ్యోదురుడ, కానవే పూర్ణచంద్రముఖిని.

సీ. విను సుధాకరుడవు విను మేల కురిసెద

చందమా నీకిది చందమామ,

శీతాంశుడనుపేరు చెటిచి నిష్పలుగ్రక్క

జందమా నీ కిది చందమామ

కువలయాప్తుడవయ్యు దవిలి పాంథుల నేష

జందమా నీకిది చందమామ

శివునకు నవశంసమవు మరుగూడంగ

జందమా నీకిది చందమామ

విబుధులను బ్రోచుదాతవు వినుము నీవు

సుద్ధములు బద్ధములు గావు సుద్ధులెల్ల

నఖిలకళలందు బ్రోడవైనట్టి నీకు

జందమా హింసగావింప జందమామ.

క. అచ్చిన ప్రియసతిఁ బా సిటు
వెచ్చుచునున్నట్టి నాకు వేడిమిఁ జూపన్
వచ్చిన చోటికి వచ్చెదు
నిచ్చో ఫలమేమి నీకు నిందుఁడ యనుచున్.

న. అని మలహణుండు దుఃఖావేశంబున;

క. కలయంగఁ గలుగు భాగ్యము
కలుగుట దుర్లభము చూడఁగల్గిన యేనిక
గలసినయంతయ లేదా
వెలఁదుక నీమాటలైన విన్నం జాలున్.

న. అనుచు మదనోన్మాదంబున మలహణుండు
“కామాంధో ఽపి నపశ్యతి” యనియెడుం
గావునఁ దనప్రియురాలిం దలించుకొని పుష్ప
సుగంధియున్న మేడ సమీపంబునకుఁ జను
చెంచి నిలిచి నాయికమాట లాలకించుచుండె.
అంత నప్పొలంతియు మలహణుం దలించి
యంతఃసరితాపంబు వారింప నుపాయంబు
లేక యెంతయు.

సీ. ప్రేమతోఁ బ్రియుఁడు చెప్పినగీతము ల్వాడి
 యడరి డగ్గు త్తికపడి నిలుచును
 సోమార్థధరుమీఁది చూర్ణికల్ చదువుచు
 హా ప్రాణనాయక, యని తలంచు
 జంత్రంబు చూపుచు జాగులే వల్లభ,
 నినుఁబోల నెవ్వరు నెనయ రనునుఁ
 దానమాసములకుఁ దలఁచుఁచి మలహణ,
 యెఱుఁగుదుగా నీవు నించుకనును
 సుదతి ప్రాణేశు లోఁచూడ్కిఁజూచి పొక్కి
 బయలుఁ గొగింట నిటియించుఁ బరవశమున
 నధరసుధఁగ్రాగి పోవంగఁ గలఁగి కలఁగి
 యెందు నున్నాఁడవో నన్ను నిచట నొంటి
 డించఁదగవౌనె ప్రాణేశ, యంచు వగచు.

సీ. అతనిసుద్దులు ప్రేమ నందంద తలపెట్టు
 నతఁడు దిద్దినచిల్క నడుగు మాట
 అతఁడు చెప్పిన కత లర్మిలి వచియించు
 నతనికై వడిఁ బాట లడరిపాడు
 నతఁ డాడునరసోక్తు లల్లనఁ బఠరించు
 నతనిగుణంబులె యభినుతించు

సతనిఁ నూడాడిన యచ్చోటులే యెంచు
 సతనిభావమె తనయాత్మనించు
 నతఁడుఁ దానును ముట్టిన యట్టిమతులు
 ముట్టి తలఁచుచి తనుఁదానె తిట్టుకొనుచుఁ
 జెలఁగి యాతఁడు దానును గలయు భావ
 మంత భావించి నెంకరా, యని తలంచు.

సీ. వెలఁది నిట్టూర్పులు వెలికిఁ బైపడనీక
 పూబంతిమీఁద నేర్పున వహించు
 గ్రుక్కుచుఁ గన్నీళ్లు కొలుకులఁ గ్రమ్మఁగ
 నలును సోకేనదని పులిమి తుడుచుఁ
 దనువల్లి కాఁకఁ గ్రాఁగినపాన్పు క్రొవ్విరుల్
 కనుపడనీయక వెనుకఁద్రోయు
 నదలని తాపాన్ని నడచల్లు మరుబెట్ట
 పొరిఁబారిఁ ద్రోవ్వఁ గష్టరపుసురటి
 ప్రాణవిభు నాత్మ భావించుఁ బలవరించు
 వెలికిఁ జను నిడువెన్నెల వేడికంత
 నులికి లోఁజను నందును నుండలేక
 పొగిలి వగఁబొంది మదిఁగుంది పుష్పగంధి.

క. ఇందునిచే నొడ లుడుక
గుందును వెలి లోన మాడుకొఱపులచూడక
ఎందు సహింపదు దైవము
ముందఱనుయి వెనుక భొంద మొగిననుటయ్యెన్.

క. ఈవేళ మత్ప్రియుండగు
జీవితపతి మోముఁజూడఁ జేకుతెనేనిక
దైవంబు కరుణ నాపై
నేవిధమునఁ జాలఁగల్గు తెఱుంగఁగ వచ్చున్.

గీ. చంద్ర కాంతపు గిండి వాసనజలంబుఁ
గొనుచు వాకిటి కరుదెంచి కువలయాక్షి
వెడఁదకన్నులు బెదవులుఁ దడుపుకొనుచు
నుమ్మలిక నొయ్యఁ బొక్కిలించుమియుటయును.

గీ. దద్దరముచేత నాచులోఁ దమ్మివిరిని
నున్న యెలతేటిపైఁ జేనె యొలికినట్లు
మలహణునిమీఁదఁ బడియె నాజలకణములు
మదనసంతాపవహ్నికి మాటుదోవ.

వ. అప్పుడు మలహణురడు నివస్మరణంబు సేసి
తనలో నిట్లనియె.

క. కన్నప పుక్కిటిసిటన్

గన్నప కీర్తనై బాసె గటకట, నేడీ
కన్నియ యధరామ్యతమును
గ్రన్ననగాఁ గవయుకతన గౌరీశునకున్.

గీ. అనిన పలుకు చెవుల నాలించి ప్రాణేశుఁ
డౌట యెఱిగి యొయ్య నతనిగదసి
యెట్టు వచ్చి తిచటి కీవేళ యనుచును
ముదము భయము మదిని ముడివడంగ.

గీ. బిగియఁ గాంగిలించి బింబాధరము చవు
లిచ్చి యిచ్చి క్రోలి యిచ్చ వగచి
ప్రాణనాథ, నీకు బాడియె యొక్కండ
విట్టు లరుగుచెందు తెఱిగి మఱియు.

సీ. గ్రక్కునఁ దలవరుల్ గని పట్టుకొనిరేని
నరయ నాదోన మెవ్వరికిఁ దగులుఁ
బటతేర నచ్చటఁ బాము దే లంటిన
నాహత్య యెవ్వరి కతిశయిల్లు
మీతల్లిదండ్రు లోమియుఁ బుత్రశోకాగ్నిఁ
గన నది యెవ్వరి కొని మునుంగుఁ

గానలివార లొక్కంత యెఱింగిన
నాడిక యెవ్వరి కతిశయిల్లు
నడుమ నవకార్యమేమైనఁ బొడమనేని
నట్టి కింకయు నెవ్వరిఁ జుట్టు కొనును
నెఱయ నకలంబుఁ దెలిసిన నిపుణమతివి
యకట పఱచుట ప్రాణేశ, యర్హమగునె?

ఉ. నీచెల్వంబును నీవిలాసము మఱి
నీధైర్యగాంభీర్యముల్
నీచాతుర్యము నీగుణాంకమహిమల్
నీపెంపునుం జూడకే
ప్రాచుర్యంబును బోవనాడితివి యీ
పాపంబు ప్రాణేశ, నా
కేచందంబునఁ బాసిపోవు నకటా!
యెన్నే నిజస్థంబున్.

వ. అని దుఃఖావేశంబునఁ బొగులుచు:

క. కడుఁ గాకలీస్వరంబున
విడువక యొయ్యొయ్యనవల వెక్కుచునేడ్చున్.

కడవలను గ్రుమ్మరించిన
వడుపునఁ గన్నీరు మేన నటదై వాఱన్.

క. సూనశరవహ్నిఁ గ్రాగుచు
మేనంతయుఁ బలుకఁబొటి మిగులఁ గృశించెన్
నానోముఫలము లిట్టివి
ప్రాణేశ్వర, నిన్ను నేచఁ బాలయితిఁగదే.

గీ. కుటిల వర్తనంపుఁగులమున జన్మించి
చెడుగులకును బాధి చెప్పఁగాని
పుణ్యనిధివి నిన్నుఁ బొందొందుభాగ్యంబు
నాలి దైవమేల నాకు నిచ్చు?

క. వఱదం బడిపోయెడు సతి
కురవడియు నొగులుమాన్వ నోపునె తానె
తైఱఁగున వీరలచేఁ బడి
యుటక నినుం బాసి నొగులుచుండఁగవలసెన్.

క. వ్యాళీవిషదంష్ట్రోగ్ర
జ్వాలల నయిదోడులగుచు జనియించిన దు
శ్శీలల వేశ్యామాతల
నేలా పుట్టించె నజుడు నెఱుఁగఁడు సుమ్మీ!

సీ. గుల్లాల నూరక కొండగాఁజేయును
 నీవన్న నెంతయుఁ జావ నలుగుఁ
 బలుగాకులను గన్నఁ బ్రాణంబు లొసఁగును
 నీనుఁ జూచెనేనియుఁ గనలిపడును
 హీనులకెంతయు హిత మాచరించును
 నీపట్టు కన్నంతఁ ద్రోపునేయుఁ
 జెడుగులఁగన్నను శిరసావహించును
 నీవారమన్నను నిలువనీదు
 వినుమ యలవోక నీపేరు విన్నమాత్ర
 రాఁజుచుండును మోము నిరంతరంబుఁ
 జిత్త మలరంగ నీవును జేయునట్టి
 భాగ్య మబ్బునె సరమనిర్భాగ్యులకును.

సీ. కడముట్టఁ దల్లిచేఁ గసికోతలే కాని
 యొకనాఁడు హాయిని నుండలేదు
 పొన్నిండ్లఁ బడిపంచఁ బొగులంగనేకాని
 యొకనాఁడు నినుఁగూడి యుండలేదు
 కరకరలును వట్టి కక్కసంబులే కాని
 యొకనాఁడు నుడుకారి యుండలేదు

ఎవ్వరు విందురో యిది యననేకాని
యొకనాఁడు నిశ్చింత నుండలేదు
సీవు నాకయి యాహార నిద్ర లుడిగి
యుండు మన్నట్టి చోటనె యుండియుండి
చిక్కి నరమైతి వేమని చెప్పదాన
నిట్టిదశకును మన కింక నేది తెరువు.

క. వచ్చెద నే నీవెంటను
నెచ్చోటికినైనఁ గొంచు నేఁగుము లేదా
యిచ్చట నేమట నేయుము
పచ్చనివిలుకానిబారిఁ బడఁజాలఁ జూచి.

వ. అనుటయు మలహాణుం డిట్లనియె.

గీ. వెజ్జ బమ్మరించువిధమున నాకును
బుద్ధి చెప్పి సీవు పొగులఁ దగునె
రూఢి వెట్టి దిరిగె రోకలిఁ దలఁజుట్టు
మనిన చందమయ్యె నంబుజాక్షి !

వ. అనుటయు నెట్టకేలకు ధైర్యంబుఁ దెచ్చుకొని
యరుణోదయంబునఁ ద్రిపురాంతకుని గుడికి
నృత్యంబు సలుప నేను వచ్చెద నచ్చట నుండు !

మని నీవును నేనును దానికిఁ దగినతెఱంగు
చూచుకొందమని మలహాణు నంపి తానును
గ్రమ్మర వచ్చునెడ నటమున్న యవ్వైశ్యం
డును.

గీ. కాఁగిలింపలేదు కడువేడ్కఁ గెమ్మోవి
చూనలేదు రతికిఁ బూనలేదు
సుదతివలన వట్టిసుద్దులు దుద్దులు
గతులు గితులుఁ జాలుఁగాని యనుచు.

క. న్యథఁ దల్పుగడియ పెట్టుకొ
శిథిలాత్ముఁడు దాసితోడఁ జెనకుచునుండె
క్షుధనొందినట్టి పిల్లికి
విధిమూడిన యెల్క లేచె వెదకిన నైనన్.

స. ఇట్లున్న యవ్వైశ్యుని గెళవునం జూచి రోయు
చుఁ గవాటబంధనంబు సేయించి విలాసిని
గావలిం బెట్టి కృతస్నాతయై వివిధభూషణ
భూషితాంగి యయ్యె నంత.

క. తారాగణపరివారము
తారాగిరిరాజువెంట దండుకుఁ బనుపన్

చీరికి దరుజోయి నగరు

తోరంబై తేగుజుక్క తూర్పునఁ బొడిచెన్.

* నీ. ఇంద్రు డంబుధిఁబైఁడియిన్ముగోల్మినివెట్టి

కరఁగించు కరుప్రముఖుం బనంగ

నైరావతంబున కలికభాగంబునఁ

బెట్టిన జేగురుబొట్టనంగ

నె.....నిర్మించి మించిన

కరమొప్పు పసిఁడిపల్లెర మనంగ

.....

నుదయగిరిమీఁద నప్పరోయువతు లిడిన

నిద్దమైయొప్పు కుంకుమముద్ద యనంగఁ

బ్రాగ్వధూమణి సొమ్ముల బరణియనంగఁ

దరణి యుదయించె సుప్రభాసరణి మెఱయ.*

వ. అంత మేళంబులవారితోడఁ బుష్పసుగంధి

త్రిపురాంతకదేవుని గుడికిఁజని నృత్యగీతవా

ద్యంబులు నలిపి పరిజనంబులం బదండని మల

హణుం బిలుచుకొని గర్భద్వారంబున నిలిచి

యదేవునిం జూపి యిట్లనియె.

సీ. ముక్కంటి భక్తుల ముంగిటిపెన్నిధి
 చిత్తజ్వెరి సంజీవికరణి
 పురదైత్యలోకసంహరుడు సిద్ధరసంబు
 బాలచంద్రధరుండు పరుసవేది
 శ్రీపార్వతీశుండు చింతామణిశ్రేణి
 కుండలికటకుండు కొంగువసిడి
 రుద్రుండు దక్కినరోహణశైలంబు
 ఖండేందువశాలి బంగారుకొండ
 యనమనేత్రుండు నింకని యమృతజలధి
 కాలకంఠుండు చేరున కల్పశాఖ
 విశ్వనాథుండు మనపాలి నేల్పుటావు
 తలఁపు మిష్టండు కామితార్థములు గల్గు.

క. శతధృతిశతమఖముఖుల
 కతిదుర్లభుఁ డెన్నిచూడ ననవరతంబున్
 మతిఁదలఁవఁగ నదృక్కుల
 కతిసులభుండు దేవదేవుఁ డభవుండు జగత్తిన్.

క. ఇల బాణమనూరాదుల
 కలరెన్ గోర్కులు కవిత్వమందునె కాదా

నలనగు గవితాతత్త్వము
వలనంబడయంగరాని వస్తువు గలదే.

క. పరిమళములలోఁ గస్తురి
తరువులలోఁ జందనంబు దైవంబులలోఁ
బరమేశుఁడు విద్యలలో
సరయంగాఁ గవిత యెక్కుడగునని రావ్యుల్.

క. మాటలె ధనములమూటలు
మాటలె భువనైకముఖ్యమంత్రైషధముల్
మాటలె ముక్తికి నెలవులు
మాటల నొనఁగూర్చి చెప్ప మతమదియైనన్.

సీ. ప్రకటింప మేకపెంట్టుక లింగమనికొల్వఁ
గోర్కు లీయఁడె కాటకోటనికిని
బ్రమదంబుతోడఁ గుంచము లింగమని కొల్వ
(?) గోష్ఠియవానికి గోర్కులీడె
లీలమై సతిచన్ను లింగమంచు భజింప
నొడయనంబికి నీడె యడుగు కోర్కి
తమకంబునను సైకతము లింగమని కొల్వ
నిచ్చగోరిక లీడె యింద్రజనకు

నిముసమాత్రంబు శివునిపై నిలుపుద్యపై
తలఁపు లితరంబులందునుఁ దగులనీకు
మించుదళుకొత్తఁ గ్రొత్తయై మెఱుంగుఁగవిత
చెప్పి సర్వేశు సన్నిధిసేయు మనిన.

క. తరుణీ, నామన సంతయు
నరయఁగ నీమోదఁ దగిలి యన్యంబులపై
నరనిముసమైన నిల్వదు
వెఱవెయ్యదియనినఁబలికె వెలఁదుకమఱియున్.

క. చనుఁగవ వీపున నానుక
నినుఁబాయక కౌగిలించి నేనుండెద నీ
వెనుకను నిశ్చల మతివై
కొనియాడుము శంభుఁ గోర్కొ కొనసాగంగాన్.

చ. అటువలె నుంటివేసి జల
జానన, యేనును నాదిభోగిరా
ట్కటకు నుమాకళత్రు శితి
కంధరు సన్నుతిచేసి నీదు ముం
దట నట మెచ్చు చేకొనియె
దక విను నావుడు నింతి యట్ల కౌ

గిటఁ గదియించె భక్తిఁ బలి

కించె శివుఁ నుతియించె నాతఁడున్.

చ. తరుణికచంబు క్రొవ్విరుల

తావికిఁ జొక్కిన తేటి యట్ల శం

కరుఁ డిలఁ డేటియో యనుచుఁ

గామిని డెల్పుట కంధి క (ః)

ర్బరనిభకంధరాయ సుర

పూజితపాదపయోరుహాయ ఛా

స్కరశశిలోచనాయ పుర

సంహరణాయ నమోనమో యనన్.

నీ. జడముడి దొలఁకాడు జాహ్నవీనదితోడ

మే సగమున నున్న మెలఁత తోడ

ప్రక్కలఁ బ్రణుతించు ప్రమథవర్గముతోడ

జయవెట్టు దేవతాసమితితోడ

పొంగఁడు బ్రహ్మలపునుక పేరులతోడ

నటన మిన్నందిన నందితోడ

గాలిచే నల్లనఁ గదలుసొమ్ములతోడఁ

బులితోలుపట్టు దువ్వలువ తోడఁ

బాలుపుమిగిలిన వలపు విభూతితోడ
మహిమ దళకొత్తు రుద్రాక్షమణులతోడ,
గ్రమ్మునొడల చంద్రఖండమ్ముతోడ
నమరి సర్వేశ్వరుండు ప్రత్యక్షమయ్యె.

క. మెచ్చితి మలహణ, కోరిక

లిచ్చెద నేమైన నడుగు మిహపరములలో
నిచ్చకు వచ్చిన విష్ణుడు
నచ్చిన నెచ్చెలివి నీవు నా కెన్నంగన్.

వ. అనుటయుఁ బునఃపునః బ్రణామంబు లాచ
రించి యిట్లనియె:

సీ. పూజింతుఁ బుంగవపుంగవకేతను

నర్చింతు మారుతాహరహరు
వర్జింతు నాత్మీయ వామాంగ వామాంగు
భజియింతు నిర్జితబాణబాణు
వినుతింతు శరశుభ్రవిగ్రహవిగ్రహు
భావింతు శతకోటిభానుభాను
నుతియింతుఁ బదపద్మనతజంభభంజను
మది సంస్మరింపుదు మారమారు

నంతకాంతకు నేప్రాద్దు నాశ్రయింతుఁ
గరము నేడ్క నుపాసెంతు శరధిశరధి
లీల నేవింతు హరినీలనీలకంఠు
నెలమి నినుఁ గొల్తు భువనత్రయీశు నీశు.

క. భేశ వృషభేశ కాశా
కాశధునీనుప్రకాశ గౌరాంగునకున్
కేశవనుతునకు నంబర
కేశునకును శరణు నీకు గిరిజాధీశా!

క. పాటలపాటలమకుటని
శాటునకున్ గలుషజలధిజంఝాటునకున్
శాటీకృతమదకరటిని
శాటననవచర్మనకును శరణము నీకున్.

క. ఖండశశిఖండపశాళికి
నండజకేతనమదాండ జాండావళికిన్ (?)
కుండలిఁగిరివృత్తవిలస
త్కుండలికిని శరణు నిఖిలగురునకు నీకున్

క. ఈపుష్పగంధిఁ గూడుక
యేప్రాద్దును ప్రమథవరుల నీక్షింపుచు నీ

శ్రీపాదపంకజంబూ

నేపారగం గొల్పుభాగ్య మీనే నాకు.

వ. అనుటయు నద్దేవదేవుం శతనిం గారమించి
యభీష్టంబు లొసంగి తజనకజనయిత్రులకు
బుచ్చగంధి జననికే గేలికీరంబును కు నైవల్య
లొసంగి నోతచ్చరిత్రంబు విన్న నారలకు భోగ
మోక్షేష్టార్థంబులు గలుగంజేయుచు బార్వతీ
సమేతుడై పరమేశ్వరుండు ప్రమథగణ
లు గొలువ రజతాచలంబున కేగి వినో
దించుచునుండ నంతః

క. ఈమహానాచారి త్రిము

బ్రేమంబున న్రాయజదువ బేర్కొనమనుజుల

కామితసుపుత్రపౌత్ర

శ్రీమహాత్మ్యైశ్వర్యములను తెలుగుదు రర్థిన్.

ఉ. మంకరధీర ధీరకవి

మానినీనిర్మలకీర్తిమల్లీకా

సుందరకంద, కందన

పద్ధమనఃకృతపార్వతీశ చై

నందినపూజన స్తవ జ

న స్తవసీయదయాకులాలయ

స్పందితదివ్యముఖ్యగుణ

బంధుర బంధురమావిధాయకా.

౪. రామామాత్యకుమారక

సోమాంబాగర్భసింధుసురుచిరసోమా

రామాజనమాననలతి

కామాధవ విస్సమాంబికాప్రాణేశా!

మాలినీ. శరధినిభగభీరా శత్రుగర్వాహారా

నిరుపమగుణహారా నీతిమార్గప్రచారా

పరిజనపరిచారా బంధురతావిహారా

సురగిరివరధీరా సోమమాంబాకుమారా.

గద్యము

ఇది శ్రీమత్సకలసుకవిమిత్ర సోమయామా

త్యపుత్ర సరసకవితాధుర్య యెఱ్ఱయనార్య

ప్రణీతం బైన మలహణచరిత్రం బను మహా

ప్రబంధంబునందు సర్వమును దృఢీకర

శ్వాసము.

